XVIII. évfolyam 9. szám

2020. szeptember 18. | 5779. Elul 29. | ב"ה

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Dr. Frölich Róbert és Nádel Tamás köszöntője (2. oldal)
Yacov Hadas-Handelsman és Mester Tamás köszöntője (3. oldal)

Főrabbink az ünnepekről (8-9. oldal)
Az 5781. zsinagógai év naptára (7. és 10. oldal)

Kedves Barátaink!

„Miképp a pásztor vezérli nyáját, átbocsátva őket botja alatt, Te úgy viszel át, számlálsz meg és veszel számba minden élő lelket.”

A zsidó nagyünnepi liturgia talán legszemléletesebb szavai ezek. Évről-évre, idén a civil időszámítás szerint szeptember 19-én és 20-án, elvonul minden teremtmény, hívő és nem hívő, tudja-e vagy sem, I.ten előtt. E napokban a mindenség Ura megítél bennünket, a Föld valamennyi lakosát, s mi, kik hiszünk ebben, az ítélet szó hallatán megrendült lélekkel, a jövő titkaitól félve várjuk, hogy felemeli-e I.ten a botját, s átenged-e bennünket egy új, teljes esztendőre?

Vizsgálja a szíveket az Ítélet napján. Feltételezzük, hogy I.ten, akárcsak az ember, másokban keresi a hibát, nem tart önvizsgálatot. Pedig az Ő útjai nem emberi utak, mércéje nem a mi mércénk. Ő e napokat saját maga vizsgálatával kezdi.

Mi a fiai vagyunk. Akárcsak minden szülő gyermekéhez, I.ten szeretettel fordul felénk, s ha megtapasztaljuk is szigorát életünk egyes szakaszaiban, tudnunk kell, hogy szeretete sosem múlik el.

Tudjuk ezt akkor is, mikor valami olyan történik, ami fájdalmas, amit nehéz megértenünk. Fájdalmas esztendőt zárunk, közösségeink, családjaink soha nem látott helyzetben várják az új évet. A pandémia olyan kihívás elé állított bennünket, melyben vizsgáznunk kellett és kell: emberségből, egymás iránti felelősségérzetből, kitartásból és reménységből. Vizsgát tettünk és teszünk még sokáig, tetteink, hozzáállásunk, megmutatja, mi lakozik a szívünkben. Megmérjük magunkat, s félünk, hogy könnyűnek találjuk önnön valónkat.

Van azonban reménysugár.

Midőn I.ten vizsgálni kezdi a szíveket, először sajátját figyeli meg. Lehet, hogy bűneinkért büntetés járna, lehet, hogy felgerjedt az

elmúlt esztendőben haragja. Érzi a haragot. De mikor mélyebben pillant önnön szívébe, más, erősebb érzelmekre figyel fel. Érzi, hogy szeret bennünket, hogy gyermekeinek javát és jobb életét kívánja. E soha el nem múló szeretet irgalomra sarkallja a mindenség Urát. E szeretet jegyében miénk a reménység, hogy felemelkedik a bot, az irgalom felülmúlja a haragot, s miénk lesz egy teljes esztendő.

E napon született a világ. Rajs Hásónó az emberiség születésének napja, s mi ajándékot várunk. Tudjuk, hogy nem érdemeljük meg, tudjuk, hogy több bennünk a rossz, mégis bizakodunk.

Jajm Kippurkor, szeptember 28-án 25 órás böjttel, önsanyargatással próbáljuk elhárítani fejünk felől, és minden élő felől I.ten súlyos ítéletét. Mikor Jajm Kippur végeztével felharsan a sófár, hisszük és bízzuk, hogy a legnagyobb ajándékot kapjuk, amit csak I.ten adhat nekünk: egy teljes évnyi életet, lehetőséget, hogy jobbá váljunk, esélyt, hogy boldogok legyünk és azzá tegyünk másokat, bizonyosságot, hogy I.ten még mindig szereti embergyermekeit.

Ezt a szeretetet, ezt a több ezer éves köteléket hívjuk segítségül, mikor kérjük: írjon be valamenynyiőnket, az emberiség minden tagját a jó élet könyvébe!

Dr. Frölich Róbert
a Dohány zsinagóga főrabbija

Újév 5781

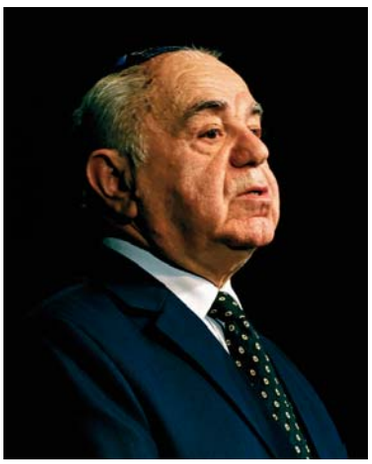

Egy hete készülök írni, de nehezen szánom rá magam, csak a főszerkesztőm szólt „lapzárta”.

Miről írjak…

Március óta alig-alig voltunk a zsinagógában, nem volt kiddus, nem volt salesüdesz.

Nem volt Purim, nem volt peszachi közös vacsora, nem volt Sávuot, és most nem lesz Ros Hásáná, és Jom Kipur sem a megszokott módon, közös újévi vacsorával.

Nem volt Kulturális Páholy, nem volt kántor hangverseny, és nem volt Zsidó Kulturális Fesztivál sem.

Egy személyes ügy. Szeptemberben születtem, sokszor esett a születésnapom Ros Hásáná-ra.

A kettős ünnepre feleségem minden évben meglep egy új öltönnyel.

Az idén születésnapom

Ros Hásáná első napjára esik. Az öltöny már megvan, de az ünnep nem lesz olyan, mint lenni szokott.

És hogy miben bízom?

Egyszer minden rossz véget ér.

Egyszer a Covid járványnak is vége lesz.

Egyszer újra járhatunk a zsinagógába.

Egyszer újra lesz kiddus és salesüdesz.

Egyszer újra lesznek közös ebédeink és vacsoráink.

Egyszer újra együtt tarthatjuk az ünnepeinket.

Egyszer újra lesz Kulturális Páholy.

Egyszer újra lesz kántor hangverseny.

Egyszer újra lesz Zsidó Kulturális Fesztivál.

Ennek reményében kívánok a Dohány körzet minden tagjának, és összes hittestvérünknek, jó egészséget, békés boldog Új esztendőt!

Lesáná Tová Tikátév!

Nádel Tamás
A Dohány körzet elnöke

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádel Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

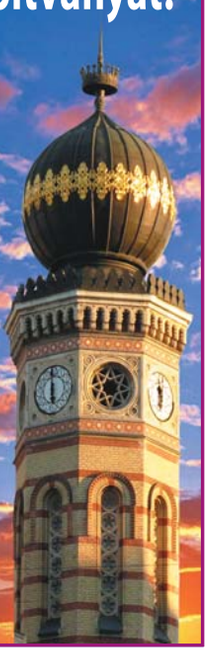

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000

IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Rosh Hashana köszöntő

Ismét beköszönt a zsidó újév Tishri hónap elején. Az ünnep az örömről, és az önvizsgálatról is szól. Ünnepeljük az év végét, miközben számot adunk az elmúlt évben tett cselekedeteinkről is. A Rosh Hashana utáni tíz nap a magunkba fordulásról, megbánásról szól, mely a böjtben teljesedik ki Jom Kippurkor az engesztelés napján. Rosh Hashanát az ítélet napjaként is ismerjük, amikor az Ö.való kinyitja az Élet -, és a Halál Könyvét, melyeket Jom Kippurkor pecsétel le. Az ünnep illatai megtöltik az otthonokat, sül a challah, alma és méz díszítik az asztalt.

Mialatt átéljük az engesztelés és a bűnbánat napjait, hogy megtalálhassuk a belső békénket, ne felejtsük, milyen kihívások elé állít minket a pandémia. Együttes erőnk segít, hogy túljussunk e globális szörnyűségen, mely mindannyiunkat érint. Ez mindenkitől türelmet és éberséget követel.

Az elmúlt évben megtanultuk, milyen fontosak a családi kötelékek és az együttlétek. A járvány hatása rákényszerít bennünket arra, hogy megtapasztaljuk, milyen elválasztva lenni, távolságot tartani és nem látni egymást. Talán ez kellett ahhoz, hogy jobban tudjunk vigyázni egymásra, szeretteinkre. Lehet, ezek a tapasztalások segítenek bennünket jobb emberré válni, több empátiát, szolidaritást és megértést tanúsítva embertársaink iránt. Értékelni kezdtük a jó oktatást, az egészségügyi dolgozók munkáját, a tanárok szerepét, a tiszta köztereket és az élet egyszerű dolgait. Sajnos el kell fogadnunk a gondolatot, hogy a közeljövőben, és ki tudja meddig, együtt kell élnünk a vírussal, hiszen az nem fog „eltűnni". Az élet nem lesz olyan, mint előtte volt. Célunk az legyen, hogy folytassuk az életünket, a normális mederben, amennyire lehetséges. Tartsuk össze a zsidó közösséget, ünnepeljük a családdal, akár szűkebb körben. Adjuk tovább a tudást gyermekeinknek, de ne feledjük betartani a szabályokat! Ezzel tudjuk megóvni idősebb szeretteinket és egymást is!

Pozitív üzenetként kiemelném az elmúlt évben született új megállapodásokat, a gazdasági kapcsolatok mélyítését Izrael és Magyarország között. Ezek közül különösen figyelemreméltó az életmentő felszerelések gyártása, az új közös űrprogram egyezmény, illetve az oktatási kapcsolatok fejlesztése. Az izraeli-magyar innovációs és technológiai közös projektek segíteni fogják a magyar gazdaság fejlődését is.

Néhány hete tanúi lehettünk, hogy a Fehér Házban megszületett az Ábrahám Egyezmény az Egyesült Államok, Izrael és az Egyesült Arab Emirátusok között. Ennek keretében részesei lehettünk annak a történelmi pillanatnak, amikor izraeli repülőgép, amerikai és izraeli vezetőkkel leszállt Abu Dhabi-ban. Ez az egyezmény elősegítheti a közel-keleti stabilitást a jövőben. Míg Izraelben, a politikai élet viharos választásokkal teli időszaka után, a harmadik választás eredménye reményt adhat, hogy stabilizálódjon az ország gazdasági és politikai helyzete.

Végezetül kívánom a magyar zsidó közösségnek, legyen az új év, 5781, egy egészségben, bőségben és békében gazdag év mindannyiunk számára!

Shana tova umetuka ktiva ve chatima tova!

Yacov Hadas-Handelsman
Izrael Állam nagykövete

Kedves Barátaim!

Elérkezett Ros Hásáná, az elmúlt év történéseinek a számbavétele és a cselekedeteink kiértékelésének ideje.

Az év bizonyos értelemben olyan volt, mint a többi: végeztük a munkánkat legjobb tudásunk szerint, rohantunk a hétköznapokban és családunk körében töltöttük az ünnepeket.

A gyerekek, unokák iskolába jártak, nagyszülők levették a szülőkről a lehető legtöbb terhet, amíg ők dolgoztak. Ünnepekkor összegyűlt a család, meggyújtottuk a gyertyákat, elmondtuk a kidust, megszegtük a bárheszt. Minden olyan volt, mint a korábbi években.

Az év azonban olyan is volt, mint amilyenben szerencsére soha korábban nem volt részünk. Feje tetejére állt a világ, az ország és a családunk élete is. Felborult a hétköznapok megszokott rutinja, legnagyobb sajnálatomra az ünnepi pillanatok, a jantevi imák, fohászok sem a szokott módon hangoznak el majd idén. Gyerekkorom óta minden évben mentünk zsinagógába, soha nem hagytam ki egyetlen évet sem. „Náár hájiti vegám zákánti - ifjú voltam, idős lettem", voltam kisgyerek, kamasz, fiatal felnőtt, családapa lettem. Évtizedek teltek el, de minden őszi ünnepen a zsinagógában voltunk, elképzelhetetlen volt, hogy nem ott a helyünk. Ünneplőbe öltöztünk, tálesszal és szidurral a kezünkben mentünk davenolni és örültünk az együtt töltött perceknek. Idén pedig otthon kell maradni, legfeljebb Zoom-on tudunk csatlakozni egymáshoz, miközben otthon fohászkodunk. Atyánk, Királyunk, hogyan fogjuk megélni ezeket a napokat? Atyánk, Királyunk, segíts át minket ezen az abszurd időszakon!

Ros Hásáná, a félelmes napok és Jom Kipur az elmúlt év történéseinek a számbavétele és a cselekedeteink kiértékelésének ideje. Ahhoz, hogy kiértékeljük az elmúlt évet, tudnunk kell, mi a feladatunk.

Tudnunk kell, mi volt a feladatunk, amely várt ránk ebben az évben. Vajon milyen feladatot bízott ránk a Mindenható és ehhez képest mit valósítottunk meg belőle az idén? Mi lesz a feladatunk a következő évben? Mi a betöltött „pozíciónk" az Ö.való előtt? Vajon teszünk-e annyit és olyan módon, ahogy tehetségünk engedné?

Jichák Luria Áskenázi (Árizál, XVI századi cfáti kabbalista) szerint mind egy megvalósítandó céllal jövünk a világra, mindenkinek egyedi feladata, és célja van az életben. Mivel egyedi és személyre szabott ez a feladat, senkiével nem egyezik pontosan. Mindenkinek saját tehetsége és lehetőségei szerint kell alkotnia és jobbá tennie a környezetét.

Ehhez a nehéz, de korántsem lehetetlen feladathoz kívánok sok erőt, jó egészséget! A körzet minden tagjának jó és boldog életre, tartalmas és alkotó életre, és ami talán a legfontosabb: egészséges, örömteli évre való beírást és bepecsételést kívánok! Az Örökkévaló áldása és óvó tekintete lebegjen a szívemhez oly közel álló Dohány körzet minden tagja felett!

Lösónó tajvó!

Mester Tamás
Budapesti Zsidó Hitközség
elnöke

Közvetlen repülőjárat Tel-Avivból Abu-Dzabiba

Augusztus 31-én landolt az egyesült arab emírségekbeli Abu-Dzabiba az első közvetlen repülőjárat Izraelből, Tel-Avivból, fedélzetén az amerikai és az izraeli békedelegációval. A járat ráadásul Szaúd-Arábia légterén is áthaladt az ország különleges engedélyével.

– Célunk, hogy közös munkaprogramot hozzunk létre a kapcsolatok előmozdítására az idegenforgalomban, az innovációban, a tudományban, a technológiában, az egészségügyben, és sok más területen. Ma különleges jelentést kap a „Béke legyen veled" hagyományos áldása – mondta a tel-avivi Ben Gurion repülőtéren az izraeli delegáció élén álló Meir Ben-Sabbat, a nemzetbiztonsági tanács vezetője. Az izraeli küldöttségben fontos tisztviselők utaznak, köztük a miniszterelnöki hivatal megbízott igazgatója, valamint a külügyminisztérium főigazgatója.

A kétnapos látogatáson közös munkacsoportok tárgyaltak különféle témákban a polgári és a gazdasági együttműködésről szóló megállapodások aláírása előtt. A katonai és biztonsági egyezmények megkötését elhalasztották, miután Izraelben belpolitikai tiltakozást keltett az a hír, hogy az emírségek az Izraellel kötendő béke titkos záradékaként F-35-ös harci gépeket vásárolhat az Egyesült Államoktól.

Saj Li Spígelman, az izraeli tudományos és technológiai minisztérium főigazgatója a műholdak, valamint űrhajósok közös küldetésének lehetőségeiről és a koronavírus-kutatás területén folytatható együttműködésről is tárgyalt.

Ez az El Al légitársaság első kereskedelmi járata az Egyesült Arab Emírségekbe, és ebből az alkalomból arabul, héberül és angolul a béke szót írták a Boening 737-es orrára. A háromórás repülőút után a küldöttségeket hivatalos fogadás várta Abu-Dzabiban, a repülőtéren.

Néhány nappal korábban az emírségeket vezető Kalifa bin Zájid Ál Nahajan elrendelte a 1972-ben meghirdetett Izrael-ellenes bojkott törlését. Az új rendelet lehetővé teszi az izraeli vállalatok és állampolgárok számára a kereskedelmi kapcsolatokat az emírségekkel, és ezentúl az emírségek kereskedői is vásárolhatnak hivatalosan izraeli termékeket.

Izrael és az Egyesült Arab Emírségek közti teljes körű diplomáciai kapcsolatok létesítésének szándékát augusztus 13-án jelentették be. Az Egyesült Államok közvetítésével létrejött megállapodás aláírása után az Egyesült Arab Emírségek a harmadik arab ország, amelynek Egyiptom és Jordánia után teljes, aktív diplomáciai kapcsolatai lesznek Izraellel.

A bejelentés óta eltelt hetekben megnyitották a közvetlen telefonvonalakat, és a két ország miniszterei barátságos beszélgetéseket folytattak. Főként a védelem, az orvostudomány, a mezőgazdaság, a turizmus és a technológia terén törekednek együttműködésre.

(Forrás:MTI)

Pesti Sólet menü a BZSH Kóserkonyha receptjei alapján

Húsleves maceszgombóccal

Hozzávalók:
1 tyúk, 4 liter víz, 1 hagyma, 3 szál sárgarépa, 2 szál fehérrépa, 1 karalábé, 1 zellergumó, 1 csomó pet-rezselyem, kis darab gyömbér, szemes bors.
Maceszgombóchoz: 3 tojás, 3 evőkanál zsír, kb. 9 evőkanál maceszdara, só, bors, őrölt gyömbér.

Elkészítés: A feldarabolt tyúkot feltesszük főni, ha forr a víz, a szürkés habot leszedjük, majd hozzáadjuk a megtisztított zöldséget, fűszert. Lassú tűzön 2-3 órán keresztül főzzük. A tojásokat jól összekeverjük a zsírral, beleszórjuk a fűszereket, és hozzáadjuk a maceszdarát. Rövid ideig állni hagyjuk, majd vizes kézzel gombócokat formálunk, és a forró levesbe helyezzük.

Sörben főtt marha

Hozzávalók: 1 kg marhalábszár, 2 nagy fej hagyma, 3 ek libazsír, 0,5 l sör, 1 ek őrölt kömény, 2 ek édes nemes paprika, 1 ek cukor, 3 babérlevél, 4 gerezd fokhagyma, 2 szál fehérrépa lereszelve, 2 szál sárgarépa lereszelve, ízlés szerint só, bors

Elkészítés: : A hagymát apró darabokra vágjuk, sózzuk, majd zsíron megpirítjuk. Hozzáadjuk a cukrot, egy kis ideig hagyjuk, hogy karamellizálódjon. Lehúzzuk a tűzről, és hozzákeverjük a paprikát, s rögtön utána a korábban már felkockázott húst. Visszatesszük a tűzre, picit megpirítjuk a húst. Rászórjuk a babérlevelet, és a köményt, amit elkeverünk. Ezután öntjük fel a sör felével. Bele-reszeljük a répákat, és lefedve kicsi lángon főzzük. Néha megkeverjük, míg a sört folyamatosan pótoljuk. Amikor már szinte elkészült, azaz a hús puha, de még nem esik szét, akkor sózzuk, borsozzuk.
Héjában sült krumplival tálaljuk. A szafthoz persze előkerülhet a kenyér is.

Mézes finomság (sütés nélkül)

Hozzávalók: 1 evőkanál méz, 3 evőkanál porcukor, 1 citrom leve és héja reszelve, darált dió, és/vagy mogyoró, őrölt fahéj és szegfűszeg vagy mézeskalács-fűszerkeverék

Hozzávalók: Forraljuk fel a mézet, a porcukrot a citrom levét és héját, valamint a fűszereket. Ezt követően folyamatos keverés mellett főzzük annyi dióval és mogyoróval, hogy majd formázható állagú legyen. A langyos masszából gyúrjunk kis golyókat, és forgassuk meg őket reszelt csokoládéban.

Jó étvágyat kívánunk!

LESÁNÁ HABÁÁ BIJRUSÁLJIM…

Volt egyszer egy király, akinek gyönyörű szép leánya volt. Mikor a lány felserdült, a király férjhez akarta adni. Hercegek, fejedelmek versengtek kezéért, de a leánynak egyik sem kellett.
Egyszer aztán elfogyott a király türelme és megfogadta, az első emberhez, akivel találkozik, férjhez adja a leányt. A véletlen egy szegény falusi embert vetett arra, a király fogadalma szerint hozzá is adta a leányát.

A szegény ember el is vitte a leányt falujába s úgy éltek, mint a többi szegény ember. A királyleány sokat szomorkodott, mert a falusiak gúnyolták és megvetették. Addig írta panaszos leveleit apjának, amíg végre megszánta és elhatározta, hogy meglátogatja.
Mikor a szegény ember meghallotta, hogy jön a király, rendbe hozta és feldíszítette a házát, szép ruhákat adott a királyleányra és mindenféle jóval kényeztette. Néhány nap múlva jöttek is a hírnökök és jelentették, közeleg a király. Mikor aztán a király a faluhoz ért, a királyleányt szép fehér ruhába öltöztették, minden házban gyertyákat gyújtottak, úgy, hogy az egész falu fényárban úszott.
A király látván, hogy leányának ilyen nagy tiszteletben van része, nagyon örült. Leült leánya mellé és gyönyörködött benne. Mikor eljött a búcsúzás ideje, a királyleány az apja nyakába borult, és keservesen sírva kiáltotta: „Apám, apám, hát itt hagyod a leányodat?!”
A király csodálkozva kérdezte: „Mi bajod van leányom, hiszen minden tiszteletet megadnak itt neked?”
De a leány csak tovább sírt: „Mindez a tisztelet, amit itt látsz, csak azért van, mert te jöttél, de ha majd elmégy tőlem, újra rosszul bánnak velem.”
Erre a király haragosan fordult a vejéhez: „Hogy bánhatsz így a leányommal, hát nem tudod, hogy ő a király leánya?”
A szegény ember sírva fakadt és így szólt: „Tudom én jól, de mit tegyek, ha szegény vagyok, nehezen keresem kenyerem, és nem tudok úgy bánni leányoddal, ahogy illendő volna!
Ráadásul olyan emberek között is lakom, akik nem ismerik leányod fenségét. De ha te, aki nagy király vagy, nekem adnád ragyogó palotádat, és részt adnál királyságodból, hogy méltó helyen lakhatnánk, akkor úgy tudnék bánni vele, ahogy királyleánnyal illik.”
A király: a mi égi Királyunk, áldassék a neve. A királyleány: a Tóra, amelyet az Úr oda akart adni az első embernek, de a Tóra nem ment hozzá, mondván: falánk ember, mert evett a tudás fájából. Oda akarta adni Noáhnak, de ahhoz se ment, mondván: részeges, mert bort iszik. Az Úr odaadta a Tórát Izráelnek. De mi rosszul bántunk vele, megszentségtelenítjük s ő panaszos levelet írt apjának, mint írva van: „Mindennap égi hang hallatszik és mondja? Jaj nektek emberek, kik meggyalázzátok a Tórát.”
Mikor közelednek Elul napjai, - ezek a király hírnökei, akik jelentik, a király jönni készül, - gyorsan tisztelni kezdjük a Tórát, imádkozunk és jót cselekszünk. Aztán felzúg a sófár hangja Ros Hasáná napján s mi a király elé vonulunk, tiszteletet adunk neki, ő pedig közöttünk lakozik és mi arca fényében járunk és megtérünk hozzá. Aztán jön Jom Kipur, az engesztelés napja, és az Úr, áldassék, köztünk ülve olyan tisztának és díszbe öltözve látja Izráelt, mint az égi seregeket, amint estétől estélig állanak, szentségben és tisztaságban s tiszteletet adnak a Tórának, - és az Úr is együtt örül a Tórával.
De mikor a Neila után a Sechina távozni készül, a Tóra nagy sírásra fakad s szól: „Apám, apám, hát itt hagysz engem, hiszen mindjárt elvesznek tőlem minden tiszteletet.”
Az Úr megkérdi Izráelt, lehetséges-e, hogy így bántok leányommal? Hát nem tudjátok, hogy királynak leánya ő?
Izráel pedig így felel az Úrnak: „Világ Ura, tudjuk mi jól, de mit tegyünk, szegény emberek vagyunk, nincs föld a világon, ahol békében lakhatnánk és méltóképpen tisztelhetnénk leányodat, És a népek, amelyek között lakunk, nem ismerik az ő fenségét és nem bánnak úgy vele, mint illenék, sőt gúnyolják is. Te, aki nagy és hatalmas király vagy, kiről megmondatott: „övé a föld teljessége” – vezess vissza minket országunkba, adj helyet nekünk birodalmadba és majd tisztelni fogják a Tórát minden tiszteletettel, ami jár néki…”
Ezért van, hogy mikor Jom Kipur este a Neila után a Sechina távozni készül, így imádkozunk: „Lesáná hábáá bi Jerusálájim – a jövő esztendőre Jeusálájimban.”

A fenti írást az 1942 évi „Magyar Zsidók Naptárában” találta, s küldte el Littner György.
Szerzője: S. J. Agnon, aki 1888-ban született Buczaczban.

Talisz/Tallit - Mohácsi András kiállítása

Mohácsi András a Talisz/Tallit sorozatot az idei karanténban kezdte festeni. A képeken felfedezhető a férfiak hagyományos zsidó imakendője, a Talisz motívuma. Az imakendő motívum szabad művészi értelmezéseit láthatjuk a festményeken.
A kezdeti képein mintha a régi zsinagógák megsárgult imakendőit látnánk, elárvult fehérek állnak a fekete csíkok rendszerében. A további képei lassan kiszínesedtek, és színfoltok egyre világosodó rendszerébe álltak össze.
Nézzük, s olyan érzésünk támad, mintha valaki, aki éppen felveszi az imakendőt, és magát egy pillanatra az ima sátorába zárja és a szemét kinyitja, és abban a pillanatban egyetlen vizuális képpé álnak össze a kendő színei, csíkjai.
A festészeti párhuzamok közül Mark Rothko színfelhőit és kortársunk Sean Scully határozott kontúrú színfoltjait említhetjük meg.
Mohácsi András a képein egy eredeti technikát használ. A világos színeit, a fehér szín gazdag árnyalatait mindig fluoreszkáló festékekkel festi. Ha este a lámpákat lekapcsoljuk, és az esti megvilágítás megszűnik, a képek a sötétben derengő zöldes-fehér macskaszemszerű világítással élnek a sötétben. Mintha valaki becsukja a szemét és a világ visszfényei a szeme előtt tovább élnek. Mintha a színek visszfényei egy belső ima színterét jelenítenék meg.

Mohácsi András Talisz október 8-ig megtekinthető tárlata egy kortárs festészeti anyag, melyben a zsidó imakendő motívum egy belső világról, derengő színhangokról ad üzenetet.

A kiállítás megtekinthető:
Csányi 5 Erzsébetvárosi Zsidó Emléktár
Budapest, VII. kerület, Csányi utca 5.
http://www.erzsitt.hu

Bábel története, majd Ábrahám útnak indul…

Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével

Június végén nyári szünetre ment a népszerű erabbi beszélgetésfolyam, melyben Dési János, dr. Frölich Róbert és dr. Gábor György segítségével tanulhattunk a zsidósághoz kapcsolódó érdekességekről, szokásokról és sok mindenről. De nem maradtunk a trió nélkül, néhány hete Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével indult új sorozat, melyet – többnyire - csütörtökön 17 órától követhetnek a dohányos zoom-on. S kövessék, mert ezen előadásokat NEM tudják visszanézni. Ezért a Pesti Sóletben adunk némi összefoglalót az elhangzottakból.

Noé után Bábel tornya építéséről, következményeiről, tanulságairól hallhattunk. Illetve előtte, a sorozat hagyományaihoz híven megnéztünk számos, a témáról szóló festményt, amelyekről Gábor György beszélt. S persze a XVI. Pieter Bruegel – a Bécsi Szépművészeti Múzeumban kiállított – ismert képe is előkerült, ezt elemezhettük nem egy izgalmas apróságot felfedezve. Főrabbink a képhez kapcsolódóan (is) elmondta, hogy Bábel tornya építtetője, a nagy vadász, Nimród király volt, akiről nem sokat tudunk, azon túl, hogy önmagát emelte Babilónia és a könyék királyává. A bölcsek szerint ő volt az első, aki fellázadt I.ten ellen, s ő indította az első háborút is.

Az építkezés egyik célja az volt, hogy így is közelebb kerüljenek I.tenhez – fizikailag. No és a magasból lenézve, minden, s mindenki kicsi. A fent lévő viszont továbbra is nagynak érezheti magát. Nyilván a magaslat a háborúban is előnyt jelenthet.

A Tóra szövege szerint az építésben résztvevők nevet akartak szerezni maguknak, miközben eljutnak az égig.

A professzor úr kiemelte, eddig az egyén bűneiről olvashattunk (Éva, Káin), ezúttal viszont már sok-sok ember gondolja úgy, hogy feljuthat I.ten világáig.

Dési János felvetette, - „a bábeli zűrzavar előtt”, mi lehetett eredetileg az ősnyelv. E kérdést amúgy a középkorig sokan vizsgálták. Szóba került a görög, s a latin is, de jó eséllyel a héber volt. Az emberek előtt már I.ten is beszélt, hiszen a szavaival teremtette a világot, s adta ki az első parancsokat is…Ráadásul, Éva neve sem önkényes, hanem jelentéssel bíró név. /Ahogy Ádám is a tulajdonságaik alapján nevezte el az állatokat./

Főrabbink hozzátette a rabbinikus hagyomány szerint az ősnyelv a héber volt – éppen a fent említett „beszélő nevek” miatt (is).

Miért bűn a torony?

Logikusan gondolkodva, I.ten nyilván tudja, hogy lehetetlen olyan tornyot építeni, amely felér az égig, felér a trónszéke zsámolyáig. Így nyilván nem ijedt meg I.ten.

A bűn az I.ten ellen való lázadás, valójában az, hogy I. ten azt mondta: „töltsétek be a Földet”. Míg az építők azt vallották, hogy „építsünk magasra, hogy nehogy szétszéledjünk”. A világot

Pieter Bruegel: Bábel Tornya

össze akarták sűríteni egy várossá, s a torony arra kellett, hogy mindenki odataláljon. A nyelv összezavarása ezt megakadályozta, s ennek köszönhetően széledtek szét az emberek, és lettek sok néppé.

Miért is fontos a patriarchiákról oly hosszan írni?

Bár a Tóra első könyvének négy főszereplője van (a három ősatya és József), míg a további négynek egy (Mózes), azért előbbiekről is hosszan olvashatunk.

A bölcsek szerint, ami megtörtént az atyákkal, az megtörténik, megtörténhet az utódokkal is. Így a régi történetek figyelmeztetésül is szolgálnak a következő korok számára. S már a tórai történetekben is felfedezhetjük, hogy „hőseink” nem egyszer hasonló helyzetbe kerülnek.

Ábrahám története azzal indul, hogy I.ten költözésre szólítja fel. Ennek kapcsán Gábor György arról beszélt, hogy az egyiptomi, mezopotámiai stb. vallásokkal ellentétben a zsidó vallás tegeződő vallás. I.ten „Te-vel” szólítja meg az embert, s nem úgy, hogy „az”.

A Holdkultusz, a számtalan bálvány kora, amelybe Ábrahám újat hoz az egy istenhittel, s azzal, hogy elmondja, nem lehetnek istenek a Hold/Föld, az elemek, vagy éppen az állatok.

Hatalmas, a mainál is nagyobb váltást jelentett akkoriban a lakhelyelhagyás, a költözés. Nem csak a családot, barátokat, apai házat, biztonságot kellett otthagyni, de nem volt információ az új helyről, így annak szokásairól stb. sem. Ráadásul ekkoriban az egyik legnagyobb büntetés a száműzetés volt. Ábrahám útra kell a bizonytalan ígéretek ellenére („Nagy néppé teszlek…”, illetve „Áldás leszel…”), mert a hitével elfogadta I.ten szavait, miközben azt sem tudta, hova érkezik. A Midrás azt mondja, Ábrahám azt az ígéretet kapta, hogy ugyan az Ö.való adhat áldást, ám Ábrahám maga lesz az áldás. Ezt igazolja, hogy a mindennapi imákban – a 18 áldás között - az Ö.valót is megelőzi az Ábrahámot említő áldás.

Ábrahám – mielőtt Egyiptomba menne – Shechemben táborozik le, éppen ott, ahol később a honfoglaló izraeliták is. És ismét visszatérünk oda, hogy „ami megtörtént az atyákkal…”

Megtudtuk, hogy Ábrahám felesége, Sára rendkívül szép nő volt, ráadásul mindketten milyen erényesen éltek. Hallhattunk arról, hogy a hosszú utazás és a számos közös kaland után mikor, miként vált el egymástól Ábrahám és unokatestvére, Lót, aki a már akkor sem jó hírű Szodoma felé veszi az irányt. S Lót rabsága kapcsán először ír háborúról a Tóra. A résztvevő királyok nevei a történészeknek adnak sok támpontot. Már nem városokról, hanem városállamokról, s azok szövetségéről, illetve az első függetlenségért vívott csatákról olvashatunk.

Még sok izgalmas és új dolgot hallottunk, tanultunk. Következő alkalommal Ön is tartson velünk minden csütörtökön **17 órától** a zoom-on.

***Meeting ID**: 389 906 7799.*

***Jelszó**: dohany.*

5781. évben

TÉVÉSZ

1	12. 16.	Szerda	Chanukka 6. Rajs Chajdes 1.
2	12. 17.	Csütörtök	Chanukka 7. Rajs Chajdes 2.
3	12. 18.	Péntek	Chanukka 8.
4	12. 19.	Szombat	
5	12. 20.	Vasárnap	
6	12. 21.	Hétfő	
7	12. 22.	Kedd	
8	12. 23.	Szerda	
9	12. 24.	Csütörtök	
10	12. 25.	Péntek	Ászóró Bötévész
11	12. 26.	Szombat	
12	12. 27.	Vasárnap	
13	12. 28.	Hétfő	
14	12. 29.	Kedd	
15	12. 30.	Szerda	
16	12. 31.	Csütörtök	
17	01. 01.	Péntek	
18	01. 02.	Szombat	
19	01. 03.	Vasárnap	
20	01. 04.	Hétfő	
21	01. 05.	Kedd	
22	01. 06.	Szerda	
23	01. 07.	Csütörtök	
24	01. 08.	Péntek	
25	01. 09.	Szombat	
26	01. 10.	Vasárnap	Újholdhirdetés
27	01. 11.	Hétfő	
28	01. 12.	Kedd	
29	01. 13.	Szerda	Jajm kippur kóton

SVÁT

1	01. 14.	Csütörtök	Rajs Chajdes
2	01. 15.	Péntek	
3	01. 16.	Szombat	
4	01. 17.	Vasárnap	
5	01. 18.	Hétfő	
6	01. 19.	Kedd	
7	01. 20.	Szerda	
8	01. 21.	Csütörtök	
9	01. 22.	Péntek	
10	01. 23.	Szombat	
11	01. 24.	Vasárnap	Sábász Síró
12	01. 25.	Hétfő	
13	01. 26.	Kedd	
14	01. 27.	Szerda	
15	01. 28.	Csütörtök	Tu bisvát
16	01. 29.	Péntek	
17	01. 30.	Szombat	
18	01. 31.	Vasárnap	
19	02. 01.	Hétfő	
20	02. 02.	Kedd	
21	02. 03.	Szerda	
22	02. 04.	Csütörtök	
23	02. 05.	Péntek	
24	02. 06.	Szombat	
25	02. 07.	Vasárnap	Újholdhirdetés Sábász Sókólim
26	02. 08.	Hétfő	
27	02. 09.	Kedd	
28	02. 10.	Szerda	
29	02. 11.	Csütörtök	Jajm kippur kóton
30	02. 12.	Péntek	Rajs Chajdes 1.

ÁDÁR

1	02. 13.	Szombat	Rajs Chajdes 2.
2	02. 14.	Vasárnap	
3	02. 15.	Hétfő	
4	02. 16.	Kedd	
5	02. 17.	Szerda	
6	02. 18.	Csütörtök	
7	02. 19.	Péntek	Zájin ádár
8	02. 20.	Szombat	
9	02. 21.	Vasárnap	Sábász Zóchajr
10	02. 22.	Hétfő	
11	02. 23.	Kedd	
12	02. 24.	Szerda	
13	02. 25.	Csütörtök	Eszter böjtje
14	02. 26.	Péntek	Purim
15	02. 27.	Szombat	Susán Purim
16	02. 28.	Vasárnap	
17	03. 01.	Hétfő	
18	03. 02.	Kedd	
19	03. 03.	Szerda	
20	03. 04.	Csütörtök	
21	03. 05.	Péntek	
22	03. 06.	Szombat	
23	03. 07.	Vasárnap	Sábász Póró Újholdhirdetés
24	03. 08.	Hétfő	
25	03. 09.	Kedd	
26	03. 10.	Szerda	
27	03. 11.	Csütörtök	
28	03. 12.	Péntek	Jajm kippur kóton
29	03. 13.	Szombat	

TÁMMUZ

1	06. 11.	Péntek	Rajs Chajdes 2.
2	06. 12.	Szombat	
3	06. 13.	Vasárnap	
4	06. 14.	Hétfő	
5	06. 15.	Kedd	
6	06. 16.	Szerda	
7	06. 17.	Csütörtök	
8	06. 18.	Péntek	
9	06. 19.	Szombat	
10	06. 20.	Vasárnap	
11	06. 21.	Hétfő	
12	06. 22.	Kedd	
13	06. 23.	Szerda	
14	06. 24.	Csütörtök	
15	06. 25.	Péntek	
16	06. 26.	Szombat	
17	06. 27.	Vasárnap	
18	06. 28.	Hétfő	Sivó Ószor Bötámmuz
19	06. 29.	Kedd	
20	06. 30.	Szerda	
21	07. 01.	Csütörtök	
22	07. 02.	Péntek	
23	07. 03.	Szombat	
24	07. 04.	Vasárnap	Újholdhirdetés
25	07. 05.	Hétfő	
26	07. 06.	Kedd	
27	07. 07.	Szerda	
28	07. 08.	Csütörtök	Jajm kippur kóton
29	07. 09.	Péntek	

ÁV

1	07. 10.	Szombat	Rajs Chajdes
2	07. 11.	Vasárnap	
3	07. 12.	Hétfő	
4	07. 13.	Kedd	
5	07. 14.	Szerda	
6	07. 15.	Csütörtök	
7	07. 16.	Péntek	
8	07. 17.	Szombat	
9	07. 18.	Vasárnap	Sábász Cházajn
10	07. 19.	Hétfő	Tisó Böáv
11	07. 20.	Kedd	
12	07. 21.	Szerda	
13	07. 22.	Csütörtök	
14	07. 23.	Péntek	
15	07. 24.	Szombat	
16	07. 25.	Vasárnap	Sábász Náchámu
17	07. 26.	Hétfő	
18	07. 27.	Kedd	
19	07. 28.	Szerda	
20	07. 29.	Csütörtök	
21	07. 30.	Péntek	
22	07. 31.	Szombat	
23	08. 01.	Vasárnap	Újholdhirdetés
24	08. 02.	Hétfő	
25	08. 03.	Kedd	
26	08. 04.	Szerda	
27	08. 05.	Csütörtök	
28	08. 06.	Péntek	Jajm kippur kóton
29	08. 07.	Szombat	
30	08. 08.	Vasárnap	Rajs Chajdes 1.

ELUL

1	08. 09.	Hétfő	Rajs Chajdes 2. Sófárfúvás kezdete
2	08. 10.	Kedd	
3	08. 11.	Szerda	
4	08. 12.	Csütörtök	
5	08. 13.	Péntek	
6	08. 14.	Szombat	
7	08. 15.	Vasárnap	
8	08. 16.	Hétfő	
9	08. 17.	Kedd	
10	08. 18.	Szerda	
11	08. 19.	Csütörtök	
12	08. 20.	Péntek	
13	08. 21.	Szombat	
14	08. 22.	Vasárnap	
15	08. 23.	Hétfő	
16	08. 24.	Kedd	
17	08. 25.	Szerda	
18	08. 26.	Csütörtök	
19	08. 27.	Péntek	
20	08. 28.	Szombat	
21	08. 29.	Vasárnap	
22	08. 30.	Hétfő	Első szlichajsz
23	08. 31.	Kedd	
24	09. 01.	Szerda	
25	09. 02.	Csütörtök	
26	09. 03.	Péntek	
27	09. 04.	Szombat	
28	09. 05.	Vasárnap	
29	09. 06.	Hétfő	Erev Rajs Hásónó

Kedves Olvasóink!

Nyilván feltűnt Önnek, hogy a naptárban nem ezen az oldalon kezdődik az év, hanem hátrébb (10. oldal). Nos, nem a nyomda ördöge ludas ez ügyben, még csak nem is mi hibáztunk – szándékosan helyeztük el így. Ha kiemeli ezt a lapot az újságból, akár felteheti a falra, hűtőre stb. és szem előtt lesz az 5781-es zsinagógai év naptára, illetve könnyen tájékozódhat az ünnepek időpontjairól is.

Elérkeztünk az őszi nagyünnepekhez. A zsinagógai esztendő legfenségesebb időszaka ez az ünnepfüzér, a ימים נוראים, a Félelmetes Napok. A félelem nem a szívekben rejlő érzelmet, hanem I.ten félelmének kiteljesedését jelenti. Három, egymástól majdhogynem független, de mégis összefonódó ünnepet ülünk, melynek origója az újesztendő, katarzisa az Engesztelés napja, s végakkordja a Sátrak ünnepe.
Rajs Hásónó és Jajm Kippur között különleges időszakot élünk. Ez az עשרת ימי התשובה, a megtérés tíz napja. E tíz napban végiggondoljuk életünket, feltárjuk hibáinkat önmagunk előtt, s megfogadjuk, hogy igyekszünk bűntelenül, tiszta lélekkel élni ezentúl.
Rajs Hásónót megelőzően szokás ellátogatni a temetőbe, szeretteink sírjához. Ez a közismert קבר אבות (kever Óvajsz, Kéverovesz).
Most az őszi, nagyünnepi kör általános tudnivalóin kívül igyekszünk néhány kevésbé ismert csemegével is szolgálni.

Dr. Frölich Róbert rovata

ראש השנה
Rajs Hásónó

Az újesztendő héber neve annyit jelent: az év feje. Tisri hónap első két napja a zsinagógai év kezdete. A hónapokat a zsidó időszámítás a tavasz hónapjától kezdi. A Tóra nem nevezi nevükön a hónapokat, sorszámmal, vagy valamilyen természeti fordulóponttal utal rájuk. Ma ismert nevüket a babilóniai fogság után kapták. Tisri hónapja a Tórában „a hetedik” néven szerepel. Nevének gyökere valószínűleg annyit jelent: a kezdet. Ez volt a gazdasági év kezdete a bibliai időkben. Ezra ezen a napon olvasta fel a Tórát az egész nép előtt.
A Talmud Rajs Hásónó traktátusa négy évkezdetet ismertet velünk. Ezek közül az egyik Tisri első napja, amikor minden élő megítéltetik a Földön. Rabbi Kruszpedáj mondta rabbi Jochanan nevében: három könyvet tart nyitva I.ten e napon. Egyik az igaz embereké, a másik a gonoszaké, s a harmadik pedig a kettő között állóké. Az igazak azonnal bekerülnek az élet könyvébe, gonoszok a halál könyvébe. A kettő között állóknak azonban Jajm Kippurig van idejük, hogy a mérleget az igaz ember kritériuma felé billentsék. Rabbi Eliezer tanítása szerint a világ is ezen a napon teremtetett. A Rajs Hásónó-i liturgiában, és az újesztendőt követő tíz napban mindkét felfogás megjelenik.
Imáinkban elismerjük a M.ható felettünk való ítélkezésének jogát, s könyörgő, bűnbánó fohászokat mondunk, megpróbálva ezzel elnyerni I.ten bocsánatát. Az imák egyik központi eleme az Unöszáne tajkef kezdetű imaköltemény. A költemény szerzője Kalonymus ben Mesulám, s a legenda a mainzi Ámnon rabbi mártíriumához köti. Ezen imában I.ten, mint a világ bírája jelenik meg, aki ezen a napon ül törvényt teremtményei felett. Megkapó képekben mutatja be az ima az ítélkezést, s a megbocsátás reménységét. Fehér halotti ruhát, kitlit öltenek a férfiak, egyrészt jelezve, hogy készen állnak az ítéletre, másrészt pedig az angyalok hófehérségéhez kívánva hasonlatossá tenni magukat.

Megfújjuk a sófárt, melynek jajongó, ugyanakkor felrázó hangja felhívja a figyelmünket a Világ Királyának ítéletére, s az azt megváltoztatni képes őszinte bűnbánatra. A sófár kapocs a múlttal, hiszen a zsidó tradíció szerint Ábrahám e napon helyezte oltárra fiát, Izsákot, aki helyett végül egy kost áldozott fel. E kos szarvából készült az első sófár. Más szimbólumokat is hordoz azonban e kürt:
1. A király fanfárhang mellett vonul be – utal a Királyok Királyára.
2. A kinyilatkoztatás zengő sófárhang kíséretében zajlott – s mi ragaszkodunk a parancsolatokhoz.
3. A messianisztikus kor nyitányát sófárhang fogja jelezni – várjuk a megváltást, a Messiás eljövetelét.
A rituálisan megszólaltatott sófár összesen 100 hangot ad ki.

Rajs Hásónó napjai a munkavégzési tilalom szempontjából főünnepi kategóriába tartoznak. Mindennemű munkavégzés tilos, de égő tűzről új tüzet gyújtani, kisebb tárgyakat utcára vinni és aznapra főzni szabad.

Rajs Hásónó az év kezdete. Hogy az esztendő olyan legyen, amilyennek szeretnénk, szimbolikus étkeket is fogyasztunk. A kerek bárcheszt mézbe mártjuk, nem sóba, hogy édes legyen az esztendő. Kerek pedig azért, hogy kerek legyen az esztendő. Diót nem fogyasztunk, mert a dió héber nevének számértéke megegyezik a bűn szó számértékével. Szokás továbbá almát is mézbe mártva fogyasztani.
Rajs Hásónó első napjának délutánján le kell menni valamilyen természetes víz (folyó, tó, kút stb.) partjára, s ott kenyérmorzsákat kell a vízbe szórni, ima kíséretében. Ez a תשליך (Táslich) szertartás. E ritussal jelképesen vízbe szórjuk bűneinket. Más értelmezés szerint, ahogy a halak sosem csukják be a szemüket, úgy I.ten is örökké figyel és őriz bennünket.
A Rajs Hásónó és Jajm Kippur közötti szombat neve שבת שובה (Sábász Súvó), a megtérés szombatja. Közismert magyarázata e névnek, hogy a megtérés időszakában mi más is lehetne a szombat neve, mint a megtérés szombatja? Az igazság azonban az, hogy nevét a háftóra első szavairól kapta, mely így hangzik: שובה ישראל, Térj meg, Izrael! (Hósea 14/2).

יום כפור
Jajm Kippur

Tisri hónap tizedik napja, a legszentebb ünnep, az Engesztelés napja. A Tórában a „szombatok szombatjának” nevezik, és törvény, hogy „sanyargassuk lelkeinket”.
A bibliai korban e napon különleges áldozatot mutatott be a főpap. Két kecskebakot hoztak elé, s sorsolással döntötte el, melyiket áldozza fel engesztelőáldozatként, s melyiket kergesse el a pusztába, miután kezét a bak fejére téve ráolvasta Izrael bűneit. Jelképes szertartás volt ez, mellyel Izrael kinyilvánította, hogy elkergeti magától a bűnt, s tisztán akar állni I.ten előtt. Mikor még állt Jeruzsálemben a Szentély, ez volt az egyetlen nap, mikor a főpap belépett a קדש הקדשים –ba, a Szentek Szentjébe, a Szentély legbelsőbb termébe, ahol a frigyláda állt, s ott hangos imát mondott, melyben kiejtette I.ten egyébként kiejthetetlen nevét.

foto: Sharon Asher

fotó: Sharon Asher

A Tóra nem fejti ki részletesen, hogy mit is jelent a lélek sanyargatása. A halácha szerint nem eszünk, nem iszunk, nem mosakszunk (az élvezet kedvéért), nem használunk illatosító- vagy szépítőszereket, nem viselünk bőrtalpú cipőt és tartózkodunk a házasélettől. Minden, ami élvezetet okoz, tilos, csakúgy, mint a munkavégzés. Természetesen a gyerekek, a betegek és a várandós asszonyok fel vannak mentve a böjt alól. Életveszély esetén pedig Jajm Kippur minden törvénye áthágható.
Bölcseink tanítása szerint a nap maga engesztelést hoz, de csak akkor, ha bűnbánattal párosul. Ezért kérünk bocsánatot mindazoktól, akiket év közben megbántottunk, s ezért kell nekünk is megbocsátanunk.
Szokás, hogy a Jajm Kippurt megelőző napon a férfiak egy kakast, a nők egy tyúkot a fejük fölött megforgatnak, ima kíséretében, mintegy „ráolvasva" a bűneiket. Ez a כפרות, Kápórajsz, Köpóri szertartás.
Mint minden nap, Jajm Kippur is este kezdődik, melynek neve Kol Nidré. A név annyit jelent: minden fogadalom. E szavakkal kezdődik az ünnepet köszöntő fohász, melyben feloldozást kérünk minden fogadalmunkra, melyet önmagunkra nézve teszünk az elkövetkező évben, de elkapkodjuk, nem gondoljuk át, s ezért teljesíthetetlenek. Jajm Kippur feloldja ezeket, **és csak ezeket** a fogadalmakat. Olyan ígéret, melyben más is érintett, nem oldható fel! Az ima eredete kétséges. Vannak, akik szerint már a VIII. században is ismerték, s a karaiták és a tradicionális zsidóságot hirdetők közötti ellentétekre utalt. Mások úgy vélik, a XV. századi Spanyolországból ered, s a kényszerkitértek, a marannusok fohásza volt. Bárhogy legyen, a Kol Nidré, megrázó dallamával, áhítatával a nap szimbólumává és egyik legismertebb imájává vált.

Mivel a nap legfontosabb üzenete a bűnbánat, az imák is e gondolat köré csoportosulnak. Az alfabetikus sorrendbe szedett nagy bűnvallomás, a וידוי (viduj) a korai középkorból származik. Először a nyolcadik századi Ácháj Gáon említi, de ráv Ámrám szidurjában (imakönyvében) egy talán még korábbi verzió szerepel.
A nap központi eleme az עבודה (ávajdó), az egykori szentélybeli szolgálatot idéző imarész. Ennek legkorábbi elemei a IV. században keletkeztek. A benne lévő imaköltemények Joszi ben Joszi, Slomó ibn Gvirol, Júda Hálévi és Mose ibn Ezra művei. Az egységet nyitó vers Mesulám ben Kalonymus műve. Mikor az előimádkozó felidézi a főpap Szentek Szentjében mondott fohászát, leborulunk a zsinagógában.
A nap utolsó egysége a záróima, a נעילה (Nöiló). Neve annyit jelent: bezárás, és utal az ég kapuinak bezárására. A Szentély idejében akkor kezdték mondani, mikor bezárták a Szentély kapuit, azaz egy órával napnyugta előtt. E szokás nyomán mi is egy órával a böjt kimenetele előtt kezdjük mondani. A III. században már említik, s ezen egység a nap imáinak és fohászainak lényegi, esszenciális ismétlése. A napot egyetlen, hosszú sófárhang búcsúztatja.
Jajm Kippurkor, (akárcsak Rajs Hásónókor) a férfiak fehér halotti ruhát, kitlit öltenek.
Érdekesség, hogy a kumráni tekercsek tanúsága szerint (Habakuk-kommentár 11/4-8) a kumráni közösség más napon ünnepelte az Engesztelés napját, mint Izrael más közösségei.

סכות
Szukkajsz

A három zarándokünnep közül Szukkajsz az utolsó a sorban, bár a zsinagógai év kezdete után az első. Tórai parancs, hogy sátrat kell építenünk, és abban kell laknunk nyolc napon át, emlékezve az Exodust követő negyven esztendei pusztai vándorlásra.
A sátrat Jajm Kippur kimenetelekor már elkezdik építeni. Legalább három oldalát fel kell építeni, a negyedik lehet egy meglévő fal is. Tetejét náddal fedik be, hogy látható legyen az ég. Feldíszítik, hiszen a lakást is díszek ékítik, hogy kellemesebb legyen a bent-tartózkodás.
Az ünnep kötelező kelléke az ארבעה מינים, Árbóó minim, az ünnepi csokor. Négy növényt: fűzfaágat, pálmaágat, mirtuszágat és egy citrusfa gyümölcsét, az אתרוג, eszrogot fogjuk egybe. A reggeli ima alatt bizonyos alkalmakkor kézbe vesszük a csokrot, és a négy égtáj, valamint az ég és föld felé lengetjük.
Szukkajsz első két napja főünnep. Ezekre a napokra a fentiekben ismertetett törvények vonatkoznak. A következő öt nap félünnep, ekkor – ha nem szombatra esik, – mindenféle munkavégzés megengedett, de az ünnep egyéni jellegzetességeit (sátorban étkezés, ünnepi csokor) meg kell tartani. Az utolsó félünnep neve הושענא רבה, Hajsánó Rábbó, ekkor a reggeli ima keretein belül fűzfaágak leveleit verjük le az ágakról, jelképezve ezzel a bűneinktől való megszabadulást. A zsidó hagyomány szerint e napig van időnk, hogy a ránk mért ítéletet őszinte megbánással megváltoztassuk. A félünnep szombatján a קהלת-et, a Prédikátor Könyvét szokták olvasni. E bibliai könyv mély filozófiai eszmefuttatások gyűjteménye, hagyomány a megfáradt Salamon királyt tartja szerzőjének. Azért olvassák ekkor, mert e könyv melankolikus hangulata illik az őszi ünnephez.
A nyolcadik nap, noha egybefüggő a Sátrak Ünnepével, különálló ünnep. Neve עצרת שמיני, Smíni Áceresz, A Nyolcadik napi záróünnep. E napon főünnepi törvények szerint élünk, de már nem megyünk be a sátorba és nem használjuk az ünnepi csokrot sem. Ezen a napon a Muszáf imába betoldjuk az esőért való imát, a Gesem-bencsolást. Ha nincs a félünnepek között szombat, e napon olvassák a קהלת-et.
Este beköszönt שמחת תורה, Szimchász Tajró, a Tóra Örömünnepe. Az est fénypontja, mikor az összes Tóra-tekercset kivesszük a frigyszekrényből, és hétszer körbevonulunk a templomban. A gyerekek számára ez nagy élmény, hiszen minden megengedett nekik, és még édességet is kapnak…, feltéve, ha lelkesen kísérik a Tórákat kis zászlókat lengetve!
Másnap a reggeli imában befejezzük a Tóra olvasását, és mivel a Tórát egy napra sem lehet elhagyni, rögtön újra is kezdjük az olvasást. Ekkor minden férfit, aki beszámít a minjenbe, fel kell hívni a Tórához. Akárcsak előző este, most is hét körmenetet tartunk a Tóra-tekercsekkel.
Szukkajsz napjaiban szokás az אושפיזין, Uspizin szertartás. Az uspizin szó a latin *hospice* hebraizált változata. E rituálé szimbolikus vendéglátást jelent, és egy XVI. századi kabbalisztikus szokás továbbélése. A sátorban vendégül látjuk a Biblia nagy alakjait, Ábrahámot, Izsákot, Jákobot, Józsefet, Mózest, Áront és Dávidot, minden nap mást és mást.

לשנה טובה תכתבו!

fotó: Sharon Asher

Ünnepeink az

TISRI

1	09. 19.	Szombat	Rajs Hásónó 1.
2	09. 20.	Vasárnap	Rajs Hásónó 2.
3	09. 21.	Hétfő	Gödaljó böjtje
4	09. 22.	Kedd	
5	09. 23.	Szerda	
6	09. 24.	Csütörtök	
7	09. 25.	Péntek	
8	09. 26.	Szombat	
9	09. 27.	Vasárnap	Erev Jajm Kippur
10	09. 28.	Hétfő	Jajm Kippur, Mázkir
11	09. 29.	Kedd	
12	09. 30.	Szerda	
13	10. 01.	Csütörtök	
14	10. 02.	Péntek	Erev Szukkajsz
15	10. 03.	Szombat	Szukkajsz 1.
16	10. 04.	Vasárnap	Szukkajsz 2.
17	10. 05.	Hétfő	Chajl chámajéd
18	10. 06.	Kedd	Chajl chámajéd
19	10. 07.	Szerda	Chajl chámajéd
20	10. 08.	Csütörtök	Chajl chámajéd
21	10. 09.	Péntek	Hajsánó rábó
22	10. 10.	Szombat	Smini Áceresz, Mázkir
23	10. 11.	Vasárnap	Szimchász Tajró
24	10. 12.	Hétfő	Újholdhirdetés
25	10. 13.	Kedd	
26	10. 14.	Szerda	
27	10. 15.	Csütörtök	
28	10. 16.	Péntek	
29	10. 17.	Szombat	
30	10. 18.	Vasárnap	Rajs Chajdes 1.

CHESVÁN

1	10. 19.	Hétfő	Rajs Chajdes 2.
2	10. 20.	Kedd	
3	10. 21.	Szerda	
4	10. 22.	Csütörtök	
5	10. 23.	Péntek	
6	10. 24.	Szombat	
7	10. 25.	Vasárnap	
8	10. 26.	Hétfő	
9	10. 27.	Kedd	
10	10. 28.	Szerda	
11	10. 29.	Csütörtök	
12	10. 30.	Péntek	
13	10. 31.	Szombat	
14	11. 01.	Vasárnap	
15	11. 02.	Hétfő	
16	11. 03.	Kedd	
17	11. 04.	Szerda	
18	11. 05.	Csütörtök	
19	11. 06.	Péntek	
20	11. 07.	Szombat	
21	11. 08.	Vasárnap	
22	11. 09.	Hétfő	
23	11. 10.	Kedd	
24	11. 11.	Szerda	
25	11. 12.	Csütörtök	
26	11. 13.	Péntek	
27	11. 14.	Szombat	Jajm kippur kóton
28	11. 15.	Vasárnap	
29	11. 16.	Hétfő	Újholdhirdetés

KISZLÉV

1	11. 17.	Kedd	Rajs Chajdes
2	11. 18.	Szerda	
3	11. 19.	Csütörtök	
4	11. 20.	Péntek	
5	11. 21.	Szombat	
6	11. 22.	Vasárnap	
7	11. 23.	Hétfő	
8	11. 24.	Kedd	
9	11. 25.	Szerda	
10	11. 26.	Csütörtök	
11	11. 27.	Péntek	
12	11. 28.	Szombat	
13	11. 29.	Vasárnap	
14	11. 30.	Hétfő	
15	12. 01.	Kedd	
16	12. 02.	Szerda	
17	12. 03.	Csütörtök	
18	12. 04.	Péntek	
19	12. 05.	Szombat	
20	12. 06.	Vasárnap	
21	12. 07.	Hétfő	
22	12. 08.	Kedd	
23	12. 09.	Szerda	
24	12. 10.	Csütörtök	
25	12. 11.	Péntek	Chanukka 1.
26	12. 12.	Szombat	Chanukka 2.
27	12. 13.	Vasárnap	Chanukka 3.
28	12. 14.	Hétfő	Chanukka 4. Újholdhirdetés
29	12. 15.	Kedd	Chanukka 5.

NISZÁN

				Ómer számlálás
1	03. 14.	Vasárnap	Sábász Háchajdes Rajs Chajdes	
2	03. 15.	Hétfő		
3	03. 16.	Kedd		
4	03. 17.	Szerda		
5	03. 18.	Csütörtök		
6	03. 19.	Péntek		
7	03. 20.	Szombat		
8	03. 21.	Vasárnap	Sábosz Hágódajl	
9	03. 22.	Hétfő		
10	03. 23.	Kedd		
11	03. 24.	Szerda		
12	03. 25.	Csütörtök		
13	03. 26.	Péntek		
14	03. 27.	Szombat	Erev Pészach Elsőszülöttek böjtje	
15	03. 28.	Vasárnap	Pészach 1.	
16	03. 29.	Hétfő	Pészach 2.	1
17	03. 30.	Kedd	Chajl chámajéd	2
18	03. 31.	Szerda	Chajl chámajéd	3
19	04. 01.	Csütörtök	Chajl chámajéd	4
20	04. 02.	Péntek	Chajl chámajéd	5
21	04. 03.	Szombat	Pészach 7.	6
22	04. 04.	Vasárnap	Pészach 8. Mázkir	7
23	04. 05.	Hétfő		8
24	04. 06.	Kedd		9
25	04. 07.	Szerda		10
26	04. 08.	Csütörtök		11
27	04. 09.	Péntek		12
28	04. 10.	Szombat		13
29	04. 11.	Vasárnap	Újholdhirdetés	14
30	04. 12.	Hétfő	Rajs Chajdes 1.	15

IJJÁR

1	04. 13.	Kedd	Rajs Chajdes 2.	16
2	04. 14.	Szerda		17
3	04. 15.	Csütörtök	Jom HáZikáron	18
4	04. 16.	Péntek	Jom HáÁcmáut	19
5	04. 17.	Szombat		20
6	04. 18.	Vasárnap		21
7	04. 19.	Hétfő		22
8	04. 20.	Kedd		23
9	04. 21.	Szerda		24
10	04. 22.	Csütörtök		25
11	04. 23.	Péntek		26
12	04. 24.	Szombat		27
13	04. 25.	Vasárnap		28
14	04. 26.	Hétfő	Pészach séni	29
15	04. 27.	Kedd		30
16	04. 28.	Szerda		31
17	04. 29.	Csütörtök		32
18	04. 30.	Péntek	Lag Boajmer	33
19	05. 01.	Szombat		34
20	05. 02.	Vasárnap		35
21	05. 03.	Hétfő		36
22	05. 04.	Kedd		37
23	05. 05.	Szerda		38
24	05. 06.	Csütörtök		39
25	05. 07.	Péntek		40
26	05. 08.	Szombat		41
27	05. 09.	Vasárnap	Újholdhirdetés	42
28	05. 10.	Hétfő		43
29	05. 11.	Kedd	Jajm kippur kóton	44

SZIVÁN

1	05. 12.	Szerda	Rajs Chajdes	45
2	05. 13.	Csütörtök		46
3	05. 14.	Péntek		47
4	05. 15.	Szombat		48
5	05. 16.	Vasárnap	Erev Sovuajsz	49
6	05. 17.	Hétfő	Sovuajsz 1.	
7	05. 18.	Kedd	Sovuajsz 2. Mázkir	
8	05. 19.	Szerda		
9	05. 20.	Csütörtök		
10	05. 21.	Péntek		
11	05. 22.	Szombat		
12	05. 23.	Vasárnap		
13	05. 24.	Hétfő		
14	05. 25.	Kedd		
15	05. 26.	Szerda		
16	05. 27.	Csütörtök		
17	05. 28.	Péntek		
18	05. 29.	Szombat		
19	05. 30.	Vasárnap		
20	05. 31.	Hétfő		
21	06. 01.	Kedd		
22	06. 02.	Szerda		
23	06. 03.	Csütörtök		
24	06. 04.	Péntek		
25	06. 05.	Szombat		
26	06. 06.	Vasárnap	Újholdhirdetés	
27	06. 07.	Hétfő		
28	06. 08.	Kedd		
29	06. 09.	Szerda	Jajm kippur kóton	
30	06. 10.	Csütörtök	Rajs Chajdes 1.	

Taslech, a közép-keleteurópai újévi hagyomány

Rajs Hásónó délutánján szokás az ünnepi asztalon maradt barchesz morzsákat összegyűjteni, és azokkal elmenni egy folyó partjára, ahol Micha próféta könyvének utolsó verseit elmondva („…dobd be vétkeinket a hullámok közé…”), azokat a vízbe szórjuk.

A jellegzetes zsidó újévi aktusra már 1906-ban Juhász Gyula is felfigyelt, a máramarosi zsidókat látva, s A kis Tisza hídján című versében meg is örökített egy taslechot.

„A hídon bús, kaftános raj mozog,
Ünnepi estén itt imádkozók,
Monoton dallam zsong a víz felett,
Kopottan, fázón ünnepel Kelet.”

A szokást nem említi sem a Biblia, sem a Sulchan Aruch, de valószínűleg a magyarázat egyes rabbik szerint a jiddis nyelvben rejlik. Jiddisül a bibliai ima taslech-et jelent, viszont egy másik jiddis szó taselech zsebecskét jelent. Így kerülhet a „zsebecskébe” a morzsa, ami a bűneinket szimbolizálja, és ezeket vetjük a víz mélyére, hogy süllyedjenek el, vagy tisztuljunk meg tőlük.

A háborút megelőző időkben megszokott látvány volt szinte minden városban, faluban, ahol zsidók éltek, hogy a költő máramarosi példájához hasonlóan nagyobb közösségek vonultak a folyókhoz, ahol eleget tettek a vallási előírásoknak, illetve népszokásnak. A háborút követő évtizedekben a korlátozott vallásszabadság gyakorlása miatt is, a zsidók mint sok más vallási szokásukat megpróbálták nem látványosan végezni. Így Budapesten furcsa emberek jelentek meg a Duna partján újévkor, mai szóval élve, mint egy „flash mob”alkalmával. A férfiakon valamilyen sapka, kalap volt az időjárástól függetlenül, és a hirtelen csődület könyvekből olvasott valamit, majd azt követően előkerültek zsebkendők, zacskók, amelyekből a vízbe szórtak valamit. Ezután pedig szétszéledtek és eltűntek a város forgatagában.

Magam is emlékszem gyermekkorom azon pillanataira, amikor szüleim kézen fogva elvittek a Rákos-patakhoz (annak a közelébe laktunk), és azt mondták, hogy megyünk halakat etetni.

Meg kell említeni, az évek múlásával sajnos egyre kevesebb lett azok száma, akik ünnepkor ott voltak ezen a rituálén. Manapság csak néhányan követik a tradíciót, vagy mint, a Dohány körzet tagjai, a Kazinczy utcai zsinagóga kútjába szórják a „bűneiket”.

Érdemes lenne az úgynevezett zsidó reneszánsz megélésével újjáéleszteni és továbbadni a következő generációnak, mielőtt sok más szokásunkkal együtt ez is a vízbe potytyan, és örökre elviszi a víz…

A fotó, gyűjteményem egyik kedves darabja. A fotós nevéről, és a képen látható emberekről sajnos nincsenek információk. A tömeg, feltehetően a kora 1950-es években járt a Dunánál és ott magát a taslechot láthatjuk. A papírfigurák egy, az 1910-1930 közötti időszakból származó zsidó gyerekjáték megmaradt darabjai. A játék célja a nagy zsidó ünnepek, szokások bemutatása, oktatása lehetett a fiatalok számára. A képen látható három jelenet közül a bal szélső a taslech, a középső a szombati áldás, amelyet az apa ad a fiának, a harmadik pedig a Szimchász Tajró egyik vidám jelenete.

I.G.

ÜNNEPI SZOKÁSOK

Rajs Hásónó

Két napig tart, s nem csupán az újév ünnepe, de egyúttal a teremtés napja is. Az ünnep első estéjén szokás vacsora előtt almát mézbe mártani, jelképezve az eljövendő újév édes voltát. Mindkét este kerek bárcheszt fogyasztunk, ezzel a következő év remélt teljességére utalunk. Az asztalra kerül a gránátalma is, amely egyrészt vitaminokban gazdag, másrészt a gyümölcs magvai a kimeríthetetlen bőséget jelképezik, így a „célja”, hogy áldást és sok pénzt hozzon a családnak. A bűnbánat tíz napján adományokat juttatnak szegényeknek és rászorulóknak, hogy miként mi könyörülünk a rászorulókon, úgy könyörüljön rajtunk a Teremtő.

Jajm Kippur

Az egyetlen nap az évben, amikor sötétedés után is viselünk táliszt az imádság során. E napon nem viselünk bőrcipőt sem, hanem vászoncipőt húzunk. Tisri 10. napján, napnyugta után az Engesztelés napján, 25 órán keresztül nem veszünk magunkhoz sem ételt, sem italt. A Mózes IV. könyvében található parancs – „sanyargassátok meg magatokat, semmi munkát ne végezzetek” – minden zsidóra vonatkozik, kivéve a nem nagykorú fiúkat és lányokat. Továbbá a nagyon betegek is felmentést kapnak, hiszen az élet fontosabb. A felharsanó hosszú sófárhangot követően, amely a böjt végét is jelzi, az egész gyülekezet azt mondja: „Jövőre Jeruzsálemben!”

Szukkajsz

A sátor díszítése a gyerekek számára kellemes szórakozás. Régen a papírból, gyümölcsökből alkotott díszeket évről-évre elővették. Az üvegből, vagy porcelánból készített méztartót nem csak Rajs Hásónó napján használjuk, de egészen Szukkajsz végéig mézbe mártjuk a kalácsot – esetenként az almát is. Keleten zsidó jelképeket ábrázoló szőnyegeket, míg nálunk zsinagógai terítőket helyeznek el a sátorban. Manapság virágokkal, gyümölcsökkel, gyöngyökkel és más dísztárgyakkal díszítik a sátrakat. Akadnak, akik fehér lapokat is felakasztanak, hogy emlékeztesse őket a felhőkre, amelyek körülvették a pusztában vándorló zsidókat, mielőtt megérkeztek az Ígéret Földjére, Izraelbe. *(s. zs.)*

Dési János

Wallenberg tettei – egy kortárs beszámolóban

Raoul Wallenberg embermentő tevékenységé nemcsak közismert, hanem itt, a Pesti Sólet hasábjain is rendszeresen foglalkozunk vele, s lépésről lépésre próbáljuk feltárni „utóéletét", vagyis azt is, miként foglalkozott vele a világ – halála után.

Wallenberg sok ezer, tízezer zsidó életét mentette meg Budapesten 1944 nyarától kezdve. Az ostrom idején kidolgozott egy tervet arról, miként lehetne megsegíteni az életben maradt zsidókat és általában a magyar gazdaságot. Komoly reorganizációs programot készített, amelyet amint lehet, át akart adni a szovjeteknek. Minden valószínűség szerint 1945. januárjában ezért indult sofőrjével, Langfelder Vilmossal együtt Debrecenbe, Malinokvszkij marsallhoz. Azt tudjuk, hogy már indulás előtt szovjet katonákból álló „díszkíséretet" kapott, meg is jegyezte „Nem tudom, hogy a vendégük, vagy a foglyuk vagyok." Mi már tudjuk a választ. Wallenberg, aki a XX. század egyik totalitáriánus diktatúrája ellen küzdött, a másik diktatúra gyilkolta meg.

A tervet – amely szakértők szerint a meglepően hasonlított a Marshall tervhez – először Lévai Jenő mutatta be 1947 júliusában Svédországban. Lévai, Wallenberg egyik első életrajzírója, a magyar vészkorszak krónikása, nemcsak az embermentő sorsát kutatta, de támogatást is szeretett volna kapni Stockholmban a tekintélyes és gazdag Wallenberg családtól a tervezett Raoul Wallenberg kötethez. A család ingadozott, egyrészt, egy svéd szerző is jelentkezett, másrészt, mert Lévai – bár csak a kötet függelékébe tette be -, de cáfolta azt a verziót, hogy a szovjetek vitték volna el Wallenberget. (De ez egy másik történet, erről majd legközelebb.) Kétségtelen a svéd kormány sem lépett fel megfelelő határozottsággal Wallenberg érdekében a szovjetekkel szemben, s számtalan lehetőséget elszalasztott arra, hogy esetleg kiszabadítsa a svéd fiatalembert.

A megjelent segélyezési terv lényege valami olyasmi volt, hogy a szövetkezeti támogatást kapcsolják össze az önsegélyezéssel. Tapasztalatai alapján, Wallenberg hozzátette, semmilyen humanitárius akció nem lehet hatékony, ha nem egy gazdasági segélyszervezet a bázisa.

Raoul Wallenberg tehát Budapestről 1945. január közepén nyomtalanul eltűnt. A követség többi tagja kalandos úton jutott vissza Svédországba. A budapesti svéd követség vezetője Danielson követ egy Amerikának szóló rádióműsorban beszélt embermentő akciójukról, 1945 júniusában, s erről a Magyar Nemzet is beszámolt. Idézem:

SCHUTZ-PASS

Nr. 68/96

Name: Dr. Ladislaus Bálint
Wohnort: Budapest
Geburtsdatum: 23.VIII. 1891.
Geburtsort: Miskolc
Körperlänge: 176 cm.
Haarfarbe: braun Augenfarbe: braun
Unterschrift:

SCHWEDEN SVÉDORSZÁG

Die Kgl. Schwedische Gesandtschaft in Budapest bestätigt, dass der Obengenannte im Rahmen der — von dem Kgl. Schwedischen Aussenministerium autorisierten — Repatriierung nach Schweden reisen wird. Der Betreffende ist auch in einen Kollektivpass eingetragen.

Bis Abreise steht der Obengenannte und seine Wohnung unter dem Schutz der Kgl. Schwedischen Gesandtschaft in Budapest.

Gültigkeit: erlischt 14 Tage nach Einreise nach Schweden.

A budapesti Svéd Kir. Követség igazolja, hogy fentnevezett — a Svéd Kir. Külügyminisztérium által jóváhagyott — repatriálás keretében Svédországba utazik.

Nevezett a kollektív útlevélben is szerepel.

Elutazásáig fentnevezett és lakása a budapesti Svéd Kir. Követség oltalma alatt áll.

Érvényét vesztt a Svédországba való megérkezésűl számított tizennegyedik napon.

Reiseberechtigung nur gemeinsam mit dem Kollektivpass. Einreisewisum wird nur in dem Kollektivpass eingetragen.

Budapest, den 15. Sept. 1944

KÖNIGLICH SCHWEDISCHE GESANDTSCHAFT
SVÉD KIRÁLYI KÖVETSÉG

„Danielson elmondotta, hogy Roosewelt (!) elnök levélben fordult Gusztáv svéd királyhoz a magyar üldözöttek megmentése érdekében. A svéd király Danielson mellé Raul (!) Wallenberget követségi titkárnak nevezte ki és az üldözött-ügyek intézésének speciális megbízásával Budapestre küldte. A magyar kormánnyal való megállapodás szerint 4300 embernek adhattak ideiglenes útlevelet, de az első időben a Gestapo nem ismerte el és összetépte az útleveleket, Erőteljes diplomáciai nyomásra a német hatóságok hozzájárultak a provisor pass és a Schutzpass érvényességéhez. Az idők folyamán nem 4300, hanem 12 500 védőlevelet állított ki a svéd követség, amely mindent megtett, hogy a védőleveleknek érvényt szerezzen."

Majd Danielson beszámolt arról, hogy akciójuk nem volt veszélytelen. A nyilasok előbb a svéd Vörös-kereszt Esterházy utcai épületéből hurcoltak el tisztviselőket, majd a Gyopár (később Minerva) utcai követségről is elvitték a svéd risztviselőket, akiket napokig fogva tartottak, s a gettóból csak Wallenberg tudta őket kiszabadítani. De ők még mindig sokkal jobban jártak, mint a Jókai utca 1 alatti követségén lévők, akik közül 140 embert meggyilkoltak, bár svéd védelem alatt álltak, s exteritoriális jog védelmében bízhattak abban, hogy ott nem bántják őket. Hasonlóképpen a Katona József utca 2/a alatti svéd védett ház 300 lakóját is elvitték, akik közül csak öten menekültek meg. Ezzel együtt a mentőakció sok-sok ezer ember életét mentette meg. Akár azzal is, hogy élelmiszerkészleteket halmoztak föl, amelyből, ha szűkösen is, de élelmezni tudták a rászorulókat.

Majd Danielson arról beszélt, Wallenberg miként mentett meg összegyűjtött zsidókat téglagyárakból, ahol összezsúfolva várták, hogy tovább vigyék őket, vagy a Nyugat-Magyarország felé indított halálmenetekből. De szólt arról, miként mentett ki embereket a Józsefvárosi Pályaudvaron a bevagonírozás elől.

A cikk fontos és tanulságos forrás. 1945 júniusában már nem szerepel benne a „zsidó" szó, csak üldözöttekről ír. Raoul Wallenberg nevét hibásan tudták csak leírni – a Raoulból kimaradt az o – és Roosevelt elnök nevét is dupla w-vel írták. De a szerkesztőség már a Bajcsy-Zsilinszky úton működött – azaz a magyar ellenállás hőséről már akkor elnevezett utcában.

Az is érdekes, már ekkor sincs említés arról, mi történhetett, hova kerülhetett Wallenberg. Ezt úgy látszik már 1945 nyarán sem illet különösebben firtatni. Bár a következő két évben még lehetett nyilvánosan beszélni Wallenbergről. Tiszteletére jótékonysági koncertet szerveztek a Zeneakadémiára, ahol a Svédországból visszatért Fischer Annie is fellépett. A hitközség ünnepélyes levélben köszönte meg tetteit, megmentettjei gyűjtést indítottak egy hősiességét megörökítő szoborra. Amit a kor jelentős művésze Pátzay Pál el is készített, a budapesti Szent István parkban fel is állították a szobrot, de az avatás előtti napon ledöntötték. Sorsáról, úgy, mint Wallenbergéről, semmit sem lehetet tudni – egészen addig, míg jóval a rendszerváltás után, civil kezdeményezésre, melyet Deák Gábor, Varga László és Vince Mátyás neve fémjelzett, visszaállították eredeti helyére.

Szentgyörgyi Zsuzsa

Ketyegő bomba

Csak semmi riadalom: nem valódi bomba ketyeg, hanem mindaz, ami az atombombák előállításából visszamaradt. Ám ez a virtuális bomba is rendkívül komoly veszélyeket hordoz. Még dúlt a szörnyű világháború, a második a XX. században, amikor javában folytak az erőfeszítések az USA-ban -- nagy részben a mi Marslakó zsenijeink tudásával-munkájával --, hogy atombombát állítsanak elő. Ekkor hozták létre az USA nyugati vidékén, Washington állam fővárosától, Seattle-től 250 kilométerre azt a telepet, ahol a bombához szükséges plutóniumot állították elő.

Hatalmas telephelyet alakítottak ki, kilenc atomreaktorral, kiszolgáló laboratóriumokkal. A működésük a hidegháború alatt érte el a csúcsát, majd az enyhüléskor sorra állították le az egységeket.

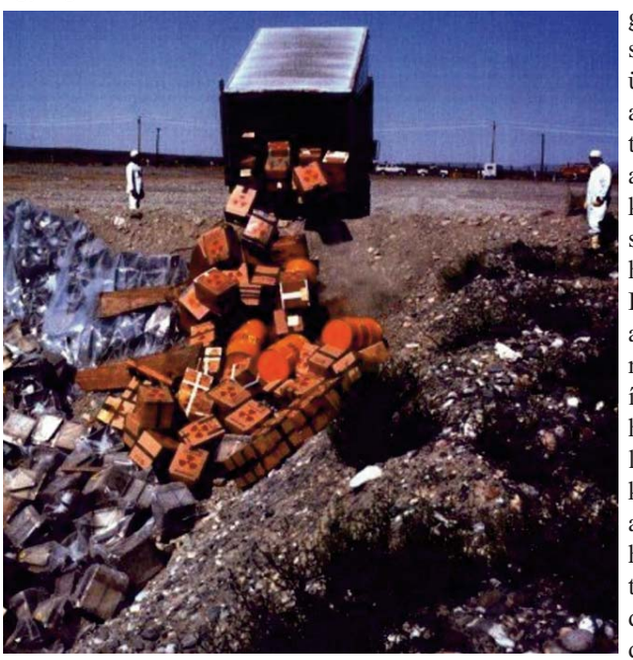

Mindebből visszamaradt a föld alatt 177 hatalmas tartály, telve mintegy 210 millió liter rettenetesen szennyező hulladékkal. Döbbenetes a benne lévő anyagok listájának még a töredéke is: egyebek között plutónium, urán, cézium, jód, higany, ólom — becslések szerint mintegy 1800 féle anyag. Méghozzá igencsak nehezen kezelhető, inhomogén állapotban, ami lehet folyékony, szilárd meg iszap halmazállapotú is. És mindez többségében szimpla falú (!) acél, vagy vasbeton falakkal körülvéve. Az aggodalmak már 1987-ben felmerültek, amikor megszűnt itt a plutónium gyártása, amiből 60 ezer bombát állítottak elő, elegendőt akár egész Földünk elpusztítására. Nem csekély a gond, hiszen az óriási, 1500 négyzetkilométeren elterülő telephelyről (összehasonlításként: Budapest területe ennek kevesebb, mint harmada), az elöregedett, korrodálódó tartályokból a becslések szerint már eddig is mintegy 4 millió liter szennyező anyag szivárgott ki! A veszélyt fokozza, hogy a közelben folyik a Columbia folyó, nem véletlenül, mert a telepet eleve úgy tervezték, hogy legyen bőségesen víz a reaktorok hűtésére. Márpedig a folyó mentén népes települések és mezőgazdasági térségek vannak, amelyek mind nagyon erősen veszélyeztettek.

Már a múlt század vége felé, amikor végleg megszüntették Hanfordban a termelést, és sorra szerelték le az egységeket, a felügyeletet ellátó Energiaügyi Minisztérium (DOE) projektet indított a veszély leküzdésére, úgynevezett üvegesítési (vitrifikáló) eljárás segítségével. A tartályokat beburkoló üveg teljesen vízzáró lesz és ellenáll a környezeti hatásoknak. Sőt, a tartósságot még fokozzák azzal, hogy acél tartályokba helyezik az így burkolt szennyezést, amelyeket azután száraz, geológiailag stabil üregekben helyeznek el.

Hatalmas feladat, szinte egyedülálló a világon, mert persze máshol is vannak nagy nukleáris hulladéktemetők, így a volt Szovjetunió területén, de a hanfordi, mind összetételét, mind a mennyiséget tekintve unikális. Már csak azt figyelembe véve is, hogy nemcsak az üvegesítési eljárásokat kellett kidolgozni, hanem az itt dolgozók fokozott védelmét is a munkálatok során. Nem meglepőek tehát az óriási költségek. A megbízó DOE közel 17 milliárd dollárra becsüli a költségeket a befejezésig számítva. No igen, ahogyan ez már lenni szokott, mi is jól tudjuk, hogy a nagy projekteknél a megbízó által kitűzött költségek a munkák előrehaladtával egyre kevesebbnek tűnnek, és ugyanez vonatkozik a határidőkre is. Amikor a projektet elindították 1989-ben, és a munkálatokat elkezdték 2002-ben, úgy számoltak, hogy befejezik 2011-re és mindössze 4,3 milliárd dollárba kerül az egész. Aztán, mondhatni, szokás szerint, mert ez szinte mindig törvényszerű, menet közben egyre újabb és újabb, előre nem látható problémák, velük újabb feladatok merültek föl. Ma egy kisebb városnyi telep nőtt ki a tervet megvalósítók számára, és talán nem meglepő, hogy a DOE szakemberei egy tavalyi jelentésükben mintegy 550 milliárd dollárra becsülik a vitrifikációs projekt végső költségeit, hozzávéve, hogy a befejezésig akár hatvan évre is szükség lesz. Ám közben ketyeg az időzített bomba is, mert a még kezeletlen, korrodált tartályokból egyre csak szivárog a mérgekkel teli anyag.

Joggal töprenghet a magyar olvasó, vajon mi a helyzet nálunk? Fontos tényező, mi sosem állítottunk elő atombombát, sem a hozzá szükséges üzemanyagot. A mi békés atomreaktoraink hulladékait jól megtervezetten helyezzük el. A Tolna-megyei Bátaapátiban megépült és bővíthető egy nagy földalatti tároló, ahol a kis- és közepes aktivitású hulladékokat helyezik el. (E sorok írója maga is többször megszemlélhette, bejárhatta a földalatti építést, egészen az ünnepélyes megnyitóig és igazolhatja, kiváló szakértelemmel tervezett, magas színvonalú kivitelező munkával készült el a tároló.) Ebben a tárolóban sugárzást kapott szerszámokat, munkaeszközöket, mérőműszereket, kisebb-nagyobb alkatrészeket helyeznek végső nyugalomra. A nagy aktivitású (tehát erős sugárzású és hosszú életű) kiégett fűtőelemek pedig az atomerőmű melletti átmeneti tárolóban bomlanak le és ötven évi itteni pihenés után kerülnek végső nyugvóhelyükre. Nagy ígéret, hogy hazánkban, Baranyában van egy hatalmas, a világon egyedülálló agyagkőtömb, amely lényegében teljesen vízzáró. Folynak a kutatások, hogy majd – a tervek szerint századunk közepétől – ide kerüljenek, akár századokra előretekintve — ezek a hulladékok. Ezzel pedig megoldódik nemcsak a most működő reaktoraink kiégett fűtőelemeinek sorsa, hanem a most még tervezett, megépítendő két újnak is. Hozzávéve, hogy közben fejlődik a technika és már léteznek ígéretes újfajta megoldások is. Nagy előnyünk Hanforddal szemben, hogy mindez nálunk előre tervezetten történik és nem szétrohadó földalatti tartályokat kell semlegesíteni.

12 a 177 tartályból

A BUDAPESTI PIACOK ROMANTIKÁJA 1.0

A Nagyvásárcsarnok - amikor még az volt

Már két éve, hogy új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. Továbbra is a kiváló www.melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból. Most kevesebb a turista, így nyugodtan sétálhatunk kicsit a fővárosi piacokon, lapunkban pedig visszarepülünk a kezdetekhez…

A XIX. század második felére gondoskodni kellett a nagyvárosok egyre nagyobb számú lakosságról és ellátásukra már kevésnek, vagy rendezetlennek látszott a sok elszórt kis piac. Párizsban sok olyan utcán alakultak ki piacterek, ahol sűrűbben voltak az élelmiszerüzletek: a sajtos, tejes, hentes, mészáros, pástétomos, zöldséges és kenyeres boltok. Hajnalban ide jöttek a vidéki kofák és kirakták áruikat az alkalmi asztalokra. Délben „bezárt” a piac-rész, egy órára már újra tiszta és járható volt az utca.

A nagyvárosok vezetése rendre elhatározta, hogy az ellátási gondokon nagy vasszerkezetes csarnokok építésével fog enyhíteni. Párizsban csarnokrendszer épült, de Berlin, Hamburg és London is felzárkózott. A példát Budapestnek is követnie kellett, mivel a körülbelül 40 piacán szörnyű állapotok uralkodtak: nem volt víz, rossz volt a közbiztonság, az teljesen rendezetlen és zavaros volt.

A kedves olvasó biztosan szívesebben nézi a nosztalgikus piaci képeket, mint hogy számokkal bajlódjon, de a fejlődés jellemzésére néhány adat:

- a 11 év alatt a főváros lakossága 25%-al (812.700 főre) gyarapodott;
- ekkor már halaszthatatlannak mondták a Központi csarnok bővítését – amire sohasem került sor, viszont az épületen kívül minden utcára és a rakpartokra is „kinőtt” a piac;
- a halellátás megfelelő, de a városatyák (már akkor!) azon keseregtek, hogy „a fogyasztás nem növekszik és a tápláló, egészséges tengeri hal, mint olcsó néptáplálék nem tud meghonosodni”;
- a tej- és tejtermékek hamisításának megakadályozására intézkedéseket kellett tenni: ekkor indultak a tejszövetkezetek és tejivók (pl. az Erzsébet téren, az Állatkertben, a Margitszigeten és a Városligetben nyíltak csak tejet és tejterméket árusító vendéglők, büfék).

Piac a csarnok helyén

A csarnokok születése

Az előkészületek, hosszas tervezések és pénzügyi manőverek után 1896-ban felépült az 5 pesti és 1 budai csarnok, melyeket némi csúszás után egyszerre, 1897 februárjában nyitottak meg. Az indulás után Budapest is rohamosan fejlődött és 11 évvel később, 1907-ben a város vezetősége már azon kesergett, hogy kinőttük a csarnokokat.

A halárusok az élményeimben

Sok személyes emlékem közül csak olyanokat említek, melyek még a 60-70-es években is a hajdani állapotokat tükrözték. Az egyik a halfogyasztás. Gyerekkorom meghatározó piaci élménye volt a nagycsarnokban a halasok birodalma. A csarnok kiskereskedői, asztalai és bódéi után a terület végében voltak a halkereskedők. Mindegyiknél (legalább 5-6 halas volt!) akvárium tele pontyokkal és nagybajszú harcsákkal. Az asztalokon a már szétbontott halak szeletei mellett sokféle apróhalat ismerhettem meg nagymamám türelmes magyarázataiból: törpeharcsákat, melyeknek néha nagyobb volt a bajsza, mint a teljes hossza. Lapos és szép szabályos keszegeket, melyek formája a legjobban hasonlított a gyerekkönyvek halaira. Volt még süllő, kárász, a ragadozó kecsege. És különleges alkalmakkor vizákat is láttam, olyan hatalmasokat, mint amiket Verne Sándor Mátyásában, vagy Nemo kapitányában rajzoltak a könyvillusztrátorok.

A vizafogás akkor még (már?!) nagy esemény volt az egész csarnokban. Mikor Nagymamával beléptünk a főkapun, már az első árusoknál (tejes-sajtos-húsos kereskedőknél) erről beszéltek, és mondták az árusok minden vevőnek, hogy ezt meg kell nézni. Izgalmas volt látni egy 30-40 kilós, néha nagyobb hal fejét, mely egy gyereknek elrettentő méretű volt a sok „normális”, szokásos ponty és harcsa között. Ebből nem is szeleteket vágtak az árusok, hanem kockás darabokat, mert így is alig lehetett egy kilósat találni a nagyobb darabok között. Az ára sajnos olyan volt, hogy Nagymama sohase tudott venni belőle, ráment volna a napi kosztpénz.

Egy pillanatra térjünk vissza a csarnok ős- (hős?) korába. Az árusok régen is minden erővel igyekeztek magukhoz csalogatni a vevőket és ami nehezebb - a mai napig is -, megtartani! Különböző szolgáltatások alakultak ki e célra, melyekre a vásárcsarnok felügyelőségének is figyelnie kellett a rend és a szervezettség fenntartása érdekében. Érdekes példa az 1907-es rendelet a halárusítással kapcsolatban. A halasok olyan „plusz” szolgáltatást vezettek be, hogy a medencéből, hordókból kiválasztott élő halat ott helyben megpucolták és felvágták szinte „konyhakészre”, mert ahol ezt a halászmester bevezette, ott nagyobb lett a forgalom, de több pénzt is lehetett kérni. Ezzel együtt az anarchia elkerülésére szabályozni kellett a pikkelyek és egyéb halhulladékok gyűjtését: az árusnak saját tartályban kellett tárolnia és minden nap végén a kijelölt „állati gyűjtőhelyre” szállítania ezt.

Érdekes, hogy ez a rendelet eltűnt mára, amikor Magyarországon 300 állatvédő egyesület van! Ennek ellenére néha előfordult, ha túl sokan voltak, az árus nem akarta felpucolni és bontani a halat, csak elkábította, de az otthon magához tért és elkezdett az asztalon ficánkolni – esetleg már az úton a hálószatyorban.

A halakon kívül minden tekintetben nagyon ügyeltek a tisztaságra és szigorú büntetéseket helyeztek kilátásba, főként a nyári melegek

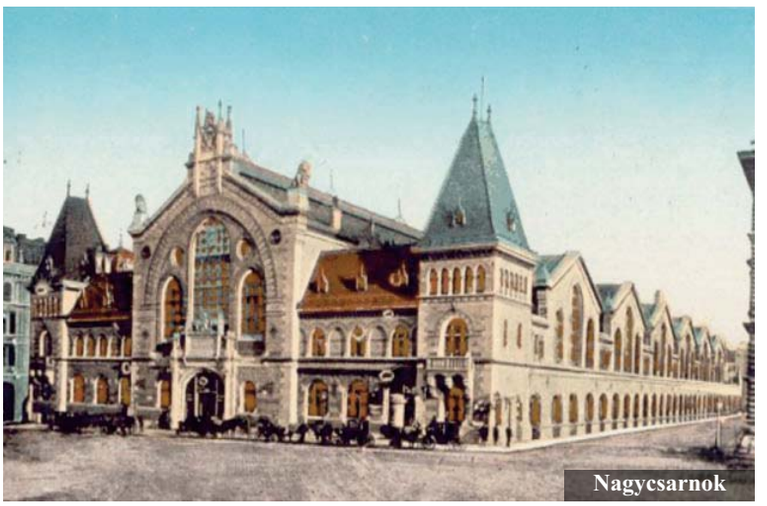
Nagycsarnok

idején. Ez nem is volt könnyű, mert a halak utáni másik nagy élményem a régi Nagycsarnokban az élő állatok részlege volt. A csarnok végén kellett kimenni a szabad területre, ahol a vidéki gazdák szekerei álltak, rajtuk kasokkal, ketrecekkel. A pokróccal letakart lovak lassan majszolták a szénát, jobb módú gazdáknál a zabot a nyakukba akasztott vászonszatyorból (én annak néztem…). Élveztem a hatalmas lovak békés látványát, de túl közel nem merészkedtem hozzájuk.

A ketrecekben pedig tyúkok, csirkék, kakasok, kacsák és libák voltak, amikből lehetett választani. Persze ha egy párat vett valaki, olcsóbb volt, mint ha egyenként vásárolnánk. Nagymama ravasz vásárló volt, kiválasztotta a két legnagyobbat, mintha csak egyet akarna, majd elkezdett alkudozni, hogy számítsák páros árban (a párosan árultak össze voltak kötve kettesével a lábuknál fogva és azért is voltak olcsóbbak, mert a kisebb termetűek közül kerültek ki). Némi harc után legtöbbször a nagyi győzött és megvolt az a jó érzése, hogy megint spórolt egy csomó pénzt.

A két tyúk (néha kakas) persze sok lett volna a családnak egyszeri alkalomra, ezért az egyik élve maradt és legalább egy hétig játszhattam vele a konyha sarkában. Sajnos megkedveltem őket egy hét alatt, „személyiségük” támadt és jellemzőik, sőt már a hangomra is hallgattak. Így amikor hozzájuk is elért a tápláléklánc könyörtelensége, a mamám elvitt a Károlyi kertbe a játszótérre, és mikor onnan hazaértünk a „barátom” már szétbontva hevert különböző edényekben az asztalon – a legnagyobb (örök) békességben. A finom tyúkleves, rántott csirke stb. aztán hamar megvigasztalt, akkor sem voltam már filozofikus alkat…

Visszatérve a Nagycsarnok rendeltetésére – hatalmas, és egyre nagyobb terménymennyiséget igényelt a főváros gyarapodó népe. A Központi, hivatalos nevén „I. számú Vásárcsarnok” központi ellátó szerepet is betöltött. A Dunán uszályokon, szekereken és az épület hátsó végéig érő sínek segítségével vagonokban is érkező temérdek áru miatt nagykereskedelmi engedélyeket is kaptak a bérlők. Ez a forgalom hamarosan kiszorult a nagyvásártelepre és a később elosztóvá vált Bosnyák téri piacra. A Központi Nagycsarnok végül a belvárosi főbb kerületek lakosságának fő beszerző központjává vált.

Óriási tömeg fordult meg a csarnokban naponta, de különösen a szerdai és szombati „nagypiac” napokon. A belső területen kisebb boltrészek voltak kialakítva a nyitáskor, de a század elejére ezek is osztódtak: a bérlők elfelezték, negyedelték őket, így sokszor alig volt már hely a közlekedésre a pultok elé kitett ládáktól, kosaraktól. És az egyre keskenyebb utácskákban szatyrokat, csomagokat cipelve bukdácsolt-sodródott a napi sokezres tömeg.

Az árusok a belső térben rendkívül sokfélék voltak, döntően kereskedők, akik a kialakított beszállítói körből vásároltak, illetve a naponta érkező nagykereskedőktől. A fontosabb standokat – a csarnok főutcáján és a szakágak szerinti részeken (marhahúsosok, birkások, baromfisok, halasok, zöldségesek, gyümölcsösök, stb.) – a híres termelő gazdaságok és a nevesebb kereskedők uralták.

Legalább annyira színes képet mutatott a Központi Vásárcsarnok környéke, mint amilyen a belső világa volt. A Duna-parton a csarnok, illetve a közgazdasági egyetem előtti résztől egészen az Erzsébet hídig húzódott a kosaras és kisasztalos kofák, illetve a szekeres árusok sora. Idényben a különféle gyümölcsöket halmozták fel végtelen sorban, a nyári dinnyepiac idején nem kellett tonnányi mennyiséget ide-oda cipelni,

rakodni, ha a szekérről, vagy a földre halmozott kupacokról árulták. Fiatalkoromban, a 70-es években is a csarnok melletti Sóház utca volt a dinnyepiac helye, a csarnok oldalsó bejáratai között óriási dinnyehegyek voltak. Emlékszem, az árusok hatalmas, hosszú pengéjű késeire, melyekkel meglékelték a dinnyéket, mert a kedves vevők zsákbamacskát nem vettek. Egyszer egy barátommal végigmentünk a dinnyesoron és árusokat kihagyva (nehogy gyanúsak legyünk) mindenütt lékeltettünk 1-2 dinnyét. A hatalmas, édes háromszögletű lékeket kóstolás gyanánt megettük. Nagyon jóllaktunk, míg az egyik élelmes kofa ki nem szúrt bennünket.

Környékbeli üzletek és vendéglők

Egy ilyen hatalmas tömeget vonzó intézmény környékére természetes módon telepedett sok más kereskedő és vendéglős. A rengeteg bolt közül itt csak néhányat tudunk bemutatni.

Az egyikük – a halasokhoz hasonlóan nemzetközi hírű – vadkereskedő Aranyossi András, kinek üzletét egy saját aláírású képeslapjával mutatjuk be. A bolt a berendezés szempontjából is különleges volt. A csarnokkal szemben, a régi Nádor Szálloda épületében lévő helyiség gyönyörű mozaik-csempével volt borítva, amelynek vadászjeleneteket és állatfejeket ábrázoló reliefjei a mai napig láthatók (lennének, ha a helyén lévő hamburgeres világcég önkénye el nem rejtené előlünk). Vajon ma miért nincs hasonló üzlet sehol az egész országban? Ahol a tollas foglyok és fácánok, a szőrös-bőrös nyulak lógnak a kampókról és várják a vevőket? A mai kor higiéniai előírásai nem engedik meg? Pedig Londonban a világ talán leghíresebb áruházában, a Harrod’s-ban éppen ez az egyik fő látványosság az élelmiszerosztályon.

A korcsmák és kisvendéglők szinte minden házban megtalálhatók voltak egészen a Kálvin térig, piacnapokon zsúfolásig telve kofákkal, kereskedőkkel és vásárlókkal. De Krúdy Gyula is szívesen üldögélt a vámházkörúti Szikszaynál ebédidőben, vagy ivott egy hajnali jó pálinkát a Pipa vendéglőben a „trógerekkel”, a naphosszat kétkerekű kordéval száguldozó rakodómunkásokkal. A kereskedők és környékbeli polgárok törzshelye a Csarnok téri Schossberger vendéglő volt.

Lent a Duna-parton pedig az uszályok személyzetét volt hivatva jó ételekkel és italokkal kiszolgálni a Matróz Csárda. A rakpart falához épített vasszerkezetű vendéglőben, fiatal koromban még ettem rendkívül finom marhapörköltöt, de legendás volt itt a pacalpörkölt vele főtt krumplival. A mérsékelt árai miatt a közgáz egyetem diáktanyájaként is funkcionáló csárdát a 80-as évek elején bontották le.

Budapest piaci körképét folytatjuk! Az eredeti cikkben még számtalan érdekességet és fotót találhatnak:

https://tinyurl.hu/BuxY

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeret-teinkért a gyertyák. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

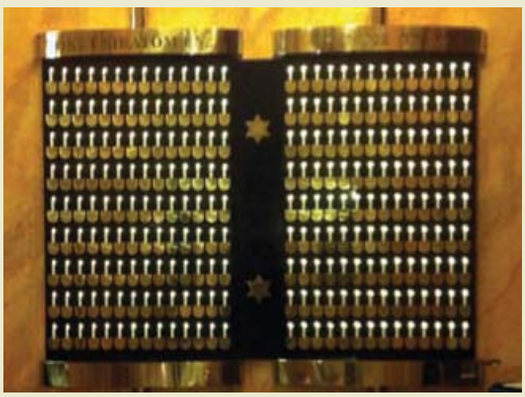

Szőgyényi Sándorné	szeptember 21.
Tímár Károlyné	szeptember 21.
Gál (Báron) Márton	szeptember 22.
Aladár Izrael Kertész	szeptember 23.
Rózsa Dezső	szeptember 23.
Rudas Jenő	szeptember 24.
Gáti László	szeptember 25.
Sarlós Pálné	szeptember 26.
Frisch Zsuzsa	szeptember 27.
Ferenc Izrael	szeptember 28.
Feuerverger Pál	szeptember 28.
Izidor Izrael	szeptember 28.
Jávor Zsuzsanna	szeptember 28.
Margit Neumann Kertész	szeptember 28.
Sara Nusbaum Izrael	szeptember 28.
Simó Tamás	szeptember 28.
Zali Grünbaum Izrael	szeptember 28.
József Izrael	szeptember 29.
Endler Pál	október 1.
Steiner Alfrédné	október 1.
Vadász /Weinblum/Mihály	október 3.
André Appel	október 4.
Fried Lászlóné	október 4.
Dancz Béláné	október 7.
Dr. Dancz Gábor	október 8.
Reiner Béla	október 9.
Hirschberg Dávid	október 13.
Hirschberg Dávidné	október 13.
Rosenthal - Goldstien Hermin	október 13.
Fellner Simon	október 16.
Csillag Erzsébet	október 17.
Datner Imre	október 18.
Rosenberg Ödönné	október 18.
Földes Antalné	október 19.
Gárdonyi Tiborné Sattler Magda	október 19.
Bíró Imre Sándor	október 21.
Schwartz Olga	október 23.
Reichental Jakabné	október 25.
Hoffmann József	október 26.
Sömjén Ferencné	október 26.
Markovics György	október 29.
Kalina Vera	október 30.
Tímár Károly	október 31.

MAZSÖK
MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ ÖRÖKSÉG KÖZALAPÍTVÁNY

Köszönjük a MAZSÖK támogatását, amely hozzájárult mostani számunk megjelenéséhez. Továbbá jelentős segítséget jelent a Pesti Sólet, a Dohány zsinagóga honlapja, s facebook oldala számára a későbbiekben is.

FONTOSABB NAGYÜNNEPI IDŐPONTOK AZ 5781. ZSINAGÓGAI ESZTENDŐRE

Rajs Hásónó I. este	2020. szept. 18.	**17:30 – Online ima**
Rajs Hásónó I. reggel	2020. szept. 19.	
Rajs Hásónó II. este	2020. szept. 19.	
Rajs Hásónó II. reggel	2020. szept. 20.	
Sábász Súvó	2020. szept. 23.	
Erev Jajm Kippur reggel	2020. szept. 27.	
Kol Nidré	2020. szept. 27.	**18:13**
Jajm Kippur Mázkir	**2020. szept. 28.**	
Jajm Kippur-i böjt vége	2020. szept. 28.	**19:14**
Szukkajsz I. este	2020. okt. 2.	
Szukkajsz I. reggel	2020. okt. 3.	
Szukkajsz II este	2020. okt. 3.	
Szukkajsz II. reggel	2020. okt. 4.	
Hajsánó Rábbó reggel	2020. okt. 9.	
Smini Áceresz	2020. okt. 9.	
Smini Áceresz Mázkir	**2020. okt. 10.**	
Szimchász Tajró	2020. okt. 10.	
Sábász Börésisz	2020. okt. 14.	

A járvány miatt sajnos az új évi imán sem találkozhatunk személyesen, csak a zoom-on.
Kérjük, a további online imaidők kapcsán kövessék figyelemmel a Dohány utcai zsinagóga honlapját és facebook oldalát!
Meeting ID: 389 906 7799. **Jelszó:** dohany.

Minden kedves testvérünknek békés, áldásos esztendőt kívánunk!!!!

לשנה טובה תכתבו

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Mediaworks Kiadó és Nyomda Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: nyomda@mediaworks.hu